

Jankovic-Mes
klanica i prerada mesa

Laćarak, Železnička 40, Tel/Fax: 022/671-006
www.jankovic-mes.co.rs

PHILIP DUŠECI
NIJE VAŽNO GDE, VAŽNO JE NA ČEMU...

philip
Filipovic Co.

Jarački put bb
22000 Sremska Mitrovica
+381 22 624 665
www.duseciphilip.com

hraná produkt
hrana bez mana!

www.hranaprodukt.com
Tel: 022/650-027, 650-033

SREMSKA

Godina V • Broj 93 • 14. oktobar 2016. • cena 40 dinara

сремске
новине

POLJOPRIVREDA

SETVA

Foto: M. Mileusnić

Ovonedeljne kiše prekinule su sremske ratare u berbi 114.117 hektara merkantilnog kukuruza i setvi pšenice na pedesetak hiljada hektara koliko u regionu treba da se zaseje ovom kulturom.

Utvrdjeni su pariteti zamene semenske pšenice za merkantilnu, ali sremski ratari i poljoprivredni stručnjaci tvrde da će, i pored toga, ponovo značajne površine biti zasejane žitom sa tavama.

Kako ističu ratari, sada je najvažnije da se vremenske prilike stabilizuju i setva završi u opštimalnom roku.

U OVOM BROJU

VODOSNABDEVANJE
STANOVNika SRBIJE

Za srpsku vodu – srpska medicina

Strana 6.

LAĆARCI O ODUZETIM
PRIVATNIM PAŠNJACIMA

**Pokušaj vraćanja,
za sada, bez uspeha**

Strana 7.

VLADMIR ŠERFEZI, O PAULOVNIJI

SMS MALI OGLASI 063/8526-021

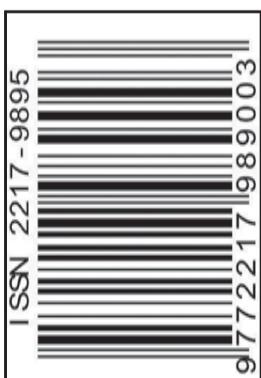
GRGUREVCI

RAZNA ZANIMANJA PORODICE BUKVIĆ

Strana 20.

**Od začinskog
bilja do ikona**

ПСС
ПОЉОПРИВРЕДНА СТРУЧНА
СЛУЖБА • Сремска Митровица •
Светог Димитрија 22

"Produktna berza"AD, Novi Sad, Bulevar oslobođenja 5
Tel: 021/442-935, fax: 021/442-931, 443-457, 442-932
E-mail: nsberza@eunet.rs, www.proberza.co.rs

od 3.10. do 7.10. 2016.

- Pad cene
kukuruza
- Dešavanja
na svetskim
berzama

MARTINCI • SA RATARIMA U VREME SETVE

Koliko će se sejati seme sa tavana?

Setva pšenice je počela, a ne posredno uoči tog važnog pošla Ministarstvo poljoprivrede dalo je saglasnost Direkciji za robe rezerve o razmeni semenske za merkantilnu pšenicu roda 2016. i 2017. kako bi poljoprivrednici koristili sertifikovano seme.

U ataru sremskog sela Martinčići zatekli smo poljoprivrednika koji je krenuo sa setvom pšenice u optimalnom agroroku koji je počeo 5. oktobra. Nemanja Međedović pozdravlja odluku Ministarstva poljoprivrede koje se tiče zamene semenske pšenice za merkantilnu, jer kako kaže tako se smanjuju troškovi proizvodnje a i poveća se upotreba sertifikovanog semena u proizvodnji te žitarice.

- To je odličan paritet, ali samo da se sve to ispoštuje, a ne da poljoprivrednici ostanu oštećeni - kaže Međedović poljoprivrednik.

Odluku pozitivno ocenjuju i agro nomi koji ipak nisu sigurni da će to odvratiti ratare da seju seme sa tavana.

- To je u svakom slučaju dobra mera ali uprkos tome jedan deo semeće biti posejano sa tavana jer ne mogu svi da kupe sertifikovano seme - veli Đuro Paić savetodavac u poljoprivrednoj stručnoj službi Ruma.

Po mišljenju direktora Produktne berze "Novi Sad" Žarka Galetina, ti paritet dobro će doći poljoprivrednicima koji prilikom setve žele da primene ozbiljnije agrotehničke mere.

- Mislim da je ovaj paritet dat da se pomire interesi države i poljoprivrednika ali i onima koji nisu u finansijskoj mogućnosti da uđu u ozbiljniju proizvodnju pšenice - objašnjava Galetin.

U svakom slučaju poruka agro nomu je da se u proizvodnji koristi sertifikovano seme kao važan input koji inače veoma simbolično uče stvuje u ukupnim troškovima proizvodnje pšenice sa svega pet procenata.

S. Gvozdenac (RTV)

Setva na sremskim poljima

(NE)OČEKIVANO

Uvozimo meso iz Rusije

Izvoz mesa u Rusku Federaciju pao za 90 odsto u odnosu na 2015. godinu, ali nam je zato porastao uvoz i to mesa i otpadaka od živine za proizvodnju viršli, salama i kobasicu...

Ivoz mesa iz Srbije u Rusiju go tovo je obustavljen. Potražnja uglavnom postoji za smrznutom svinjetinom iz domaćih klanica. U prvi osam meseci ove godine na rusko tržište isporučeno je svega 1.598 tona mesa - za 2,4 miliona evra, što je za čak 90 odsto manje nego u istom periodu 2015. godine.

U istom periodu, potpuno neočekivano, skočio je uvoz mesa iz Rusije (za tri puta) i to onog najlošije kategorije, saznaje „Politika“. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, za oko 200.000 evra na ruskom tržištu kupljeno je oko 80 tona mesa i jestivih otpadaka od živine koja se koristi u preradi za proizvodnju salame, barenih kobasic i viršli. Iako je, istina, reč o relativno malim količinama ovo bi možda mogao da bude nagoveštaj

kojim smerom bi mogla da krene robna razmena između Srbije i Rusije u kojoj je, po svemu sudeći, sve manje mesta za domaće proizvođače mesa.

Kako objašnjava Dejan Delić, iz Privredne komore Srbije, osnovni razlog ovakvog pada je visoka cena mesa. Naši proizvođači, uz ogromne troškove transporta, ne mogu da budu konkurentni na tom tržištu. Do 2014. nismo bili izvoznik mesa i prerađevina u Rusku Federaciju, a najbolja prilika otvorila se sredinom te godine i potrajala je do novembra 2015., jer je rublja tada počela da oscilira i pada i nama se ukazala šansa da postanemo cenovno konkurentni. Na lošiji izvoz uticalo je i to što je ruska domaća proizvodnja dodatno ojačala. Ali, ni sa smirivanjem kursa i tržišta nismo se vratili dobrim rezultatima.

- Ovo je nažalost tačno. Meso više nije prioriteten proizvod u kategoriji prehrane u izvozu za Rusku Federaciju. Takve oscilacije, sa padom ili jačanjem rublje, nismo imali, recimo, sa sirom, koji je i dalje tražen i interesantan sa tamošnje kupce - kaže Delić.

Iako ni prošla godina nije bila posebno uspešna za domaću mesnu industriju - okončana je sa prihodom od izvoza od 22,9 miliona evra u ovom trenutku to je više nego nedostizno. Informacija sa sajta „Roseljhoznadzora“, federalne službe za veterinarski i sanitarni nadzor, pokazuju da dozvole za plasman svinjskog mesa i prerađevina na tržište Ruske Federacije (i to bez ograničenja) i dalje ima više od deset najvećih domaćih kompanija. Među njima su: „Juhor“, „Karneks“, „Neoplanta“, „Đurđević“, „Topola“, „Big-bul“, „Zlatiborac“, „Koteks“, „Agro-Papuk“...

Većina njih već standardno nerado javno govori o propalim poslovima sa velikim ruskim kupcima ali je jasno da je sunovrat snova o osvajanju bar dela moskovskog i sanktpeterburškog tržišta počeo upravo 2015. kada su klaničari od izvoza ostvarili upola manje prihode nego godinu dana ranije. Tada je već postalo očigledno da smo propustili da trgovinski embargo između Rusije i EU uspešnije preokrenemo u svoju korist i bolje se pozicioniramo u ruskim radnjama. Tome je najviše doprinela činjenica da su kontejneri sa mesom iz Srbije do odredišta putovali i dve nedelje i prelazili više od sedam hiljada kilometara. Zbog nemogućnosti da se svinjetina (zbog vakcinacije protiv svinjske kuge) preze preko teritorije Evropske unije kontingenti se i dalje šalju prvo kamionima do Luke Bar, a potom

morskom trasom oko Evrope do luke u Sankt Peterburgu.

Na ruku nam nisu isle ni informacije da se sve češće u njihovim radnjama može videti roba poreklom iz EU iako su sankcije zvanično na snazi. Mediji su čak objavili da se početkom godine kilogram svinjskog „karea“ u prodavnicama na severu Rusije prodavao po ceni od 450 dinara, koliko je u to vreme koštalo i u Srbiji što ukazuje koliko je ova vrsta posla postala neisplativa za domaće proizvođače. Prema nezvaničnim informacijama, iako u manjem obimu nego pre, sa Rusijom trenutno posluje samo nekoliko proizvođača. Možda se najuspješnijim može smatrati „Zlatiborac“ koji je na ovom tržištu osnovao predstavništvo i pokušava na taj način da dopre do tamošnjih kupaca.

I. Alibunović

DEŠAVANJA NA TRŽIŠTU TOVLJENIKA

Suzbijaju se mali proizvođači?

Niska otkupna cena žive stoke, ali i neorganizovan otkup, još uvek su najveći problem stočara sa severa Banata.

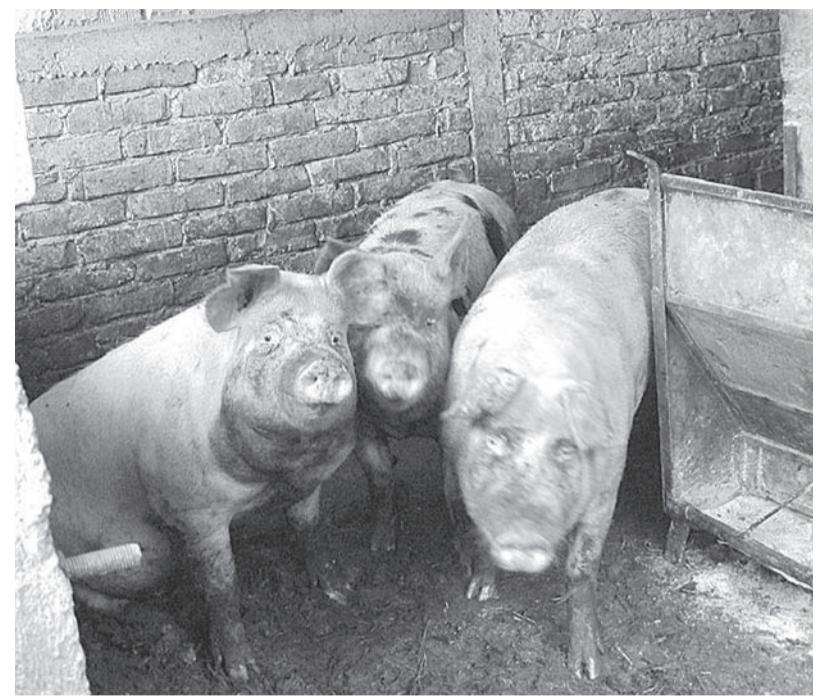
Poljoprivrednici kažu da se mala gazdinstva gase jer nisu u stanju da finansijski prate velike farmere, zato ni ne čudi podatak da je samo u ovoj godini veliki broj stočara prestao da se bavi svojim primarnim zanimanjem.

Na području severnog Banata postoji vrlo malo velikih farmera koji se bave proizvodnjom svinja jer je godinama unazad, usled teške situacije, broj tovljenika znatno opao, a velike svinjogoske farme pretvorene su u manja domaćinstva. Teško je uopšte pronaći one koji se ozbiljnije bave uzgojem tovljenika.

- Loše je, da budem iskren, za to što se nikada ne zna cena tovljenika. U zadnje vreme cena tovljenika je 140 dinara i to nije zadovoljavajuće. Nadležni moraju da usklade cenu žive vase, da bi poljoprivrednik prosto imao računa i da bi mogao da se bavi sa tim - kaže Ljubomir Popov, stočar iz Kikinde.

Nije situacija bolja ni kod odgajivača koza. Povučeni iskustvom iz prethodnih godina, mnogi manji stočari opredelili su se na drugi posao, i to isključivo povrtarstvo.

- Skeptici smo, moramo oprezno da ulazimo u posao, a ranija iskustva Kikindana koji su gajili koze pokazuju da nije sve tako sjajno jer je otkup vrlo brzo propao - ističe Vladimir Krstonošić, stočar iz Kikinde.

Hoće li tov biti isplativ?

- Treba da se uredi da svi proizvođači, pa i kupci budu zadovoljni. Da stočar može da živi od svog proizvoda, a da građanima to nije skupo. Danas najbolje prođu i najviše zarade preprodavci", objašnjava Popov.

Mogućnost da popravi situaciju ima Veterinarska stanica Kikinda, gde se otrpilike deset puta mesečno obavi utovar i otkup stoke. Po jednom utovaru, otkupi se oko sto svinja i 30 junadi. B. Ugrinov (RTV)

SREMSKA POLJOPRIVREDA

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Živan Negovanović
DIREKTOR MARKETINGA: Zlatko Zrilić **TEHNIČKI UREDNIK:** Marko Zrilić • **REDAKCIJA:** Svetlana Đaković, Miroslav Ninković, Marija Balabanović, Sanja Mihajlović, Stevo Lapčević, Miljan Mileusnić (fotoreporter), Gordana Majstorović • **MARKETING:** 063/8526-021 • **ŠTAMPARIJA:** DOO MAGYAR SZO KFT OJ Stamparije "Forum" Novi Sad • **E-mail:** poljoprivreda@sremskenovine.co.rs
TELEFON/FAX: 022/610-144 • **Registarski broj NV000659**

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

63(497.113)

Sremska poljoprivreda / glavni i odgovorni urednik Živan Negovanović
- God. 1, br. 1 (okt. 2012) . - Sremska Mitrovica: Sremske novine, 2012.-. - Ilustr. ; 46 cm

Dva puta mesečno.
ISSN 2217-9895
COBISS.SR-ID 273701127

NOVI SAD • ODRŽAN SAJAM MLINARSTVA I PEKARSTVA U NOVOM SADU

Sektor koji donosi dodatnu vrednost

Branislav Nedimović: Ne treba samo da prodajemo primarne poljoprivredne proizvode, već treba stalno da ih obogaćujemo i da stalno pravimo dodatnu vrednost, ali se pri tome mora voditi računa o kvalitetu

Ako se igde pravi dodatna vrednost u poljoprivredi i ako se igde pravi vrednost za ovu državu to je u sektoru mlinarstva i pekarstva i to je ono na šta treba da budemo ponosni i šta treba da razvijamo. Ovo je istakao ministar poljoprivrede Branislav Nedimović je na ceremoniji otvaranja Sajma mlinarstva i pekarstva gde je podsetio da i sam dolazi iz porodice u kojoj su svi radili ili u pekari ili u mlinu, da je to neka simbolika koja pokazuje da smo, kako je rekao, svi mi na neki način povezani sa mlinarstvom i pekarstvom, jer se ono nalazi svuda oko nas.

- U predhodnih 50 i više dana samo pričam o stvaranju dodatne vrednosti i prerađivačkim kapacitetima i to je ono što ovu državu treba da nosi u poljoprivredi – naglasio je ministar poljoprivrede i životne sredine u Vladi Srbije Branislav Nedimović, prilikom otvaranja Prvog sajma mlinarstva i pekarstva i 21 mlinarskih dana, koji su održani na Novosadskom sajmu.

On je istakao da ne treba samo da prodajemo primarne poljoprivredne proizvode, već da treba stalno da ih obogaćujemo i da stalno pravimo dodatnu vrednost, ali da se pri tome mora voditi računa o kvalitetu.

- Što se tiče žita danas imamo situaciju da je svega 20 odsto semena uključeno u sistem koji ima visoko-proteinsku vrednost, sve ostalo je na nekoj drugoj strani. Mi kao država moramo da povedemo računa da taj procenat stalno povećavamo kako bismo imali veći kvalitet i kako bismo bili što konkurentniji na tržištu", istakao je Nedimović.

On je poručio da nije važno samo proizvesti što veću količinu, već je važno proizvesti kvalitet da bi se moglo biti konkurentno na tržistu i to je ono na čemu će država pomagati, ali će, kazao je, pomagati i u otvaranju nekih novih tržista, jer poslednjih

Otvaranje sajma

dana imaju razgovora o tržištu koja do sada nisu bila u planu u oblasti žitarica.

Govoreći o sajmu mlinarstva i pekarstva, Nedimović je kazao da ne treba trošiti reči oko toga koliko na tom sajmu ima vrednosti kako u znanju tako i u materijalnoj vrednosti, istakavši da je samo potrebna pomoć države da ljudi iz te oblasti na najbolji način pokažu šta znaju i mogu.

Postaje tradicija

Član Gradskega veća Novog Sada zadužen za privredu Milorad Radojević je istakao da je Novi Sad predodređen da bude domaćin takve sajamske priredbe iz više razloga, pre svega jer je centar žitnice kao što je Vojvodina i što se u njemu nalazi jedna tako cenjena sajamska institucija kao što je Novosadski sajam. "Grad

Novi Sad će uvek maksimalno podržavati ovakve manifestacije, a nadam se da će sajam pekarstva i mlinarstva postati tradicionalna priredba u Novom Sadu", rekao je Radojević.

Direktor Zavoda MLINPEK Milan Skendžić, koji je i organizator pomenuog skupa mlinara i pekara, rekao je da se 21. put održavaju mlinarsko-pekački dani, ali da je prvi put da se ta manifestacija održava kao sajamska priredba, odnosno da se radi o prvom Sajmu mlinarstva i pekarstva na Balkanu. Direktor Novosadskog sajma Slobodan Cvetković je rekao da je novo rukovodstvo te sajamske kuće uvidelo da kapaciteti Novosadskog sajma nisu dovoljno iskorisćeni, a da sa druge strane postoji veliki broj udruženja svoje akcije organizuju u neadekvatnim prostorima, što je dalo priliku za međusobnu saradnju.

- Mi smo im ponudili da svoju manifestaciju mlinarsko pekačke dane organizuju u našem prostoru i to je rezultovalo ovom lepotom sajamskog priredbom, koja će nadam se u budućnosti postati tradicionalna sa sve većim i većim brojem učesnika - naglasio je Cvetković.

Ne ulažemo

Govoreći o konkurenčnosti poljoprivrede Srbije, agroanalitičar Milan Prostran je podvukao da država treba da stvari sistemske uslove, pa tek onda da se traži od agrara da bude konkurentan. On je istakao da je 95 odsto obradivog poljoprivrednog zemljišta u Srbiji u vlasništvu privatnih posednika, a pet odsto u vlasništvu preduzeća i zemljoradničkih zadruga. Sa činjenicama i podacima on je dokazao da srpska poljoprivreda gubi trku sa svojim konkurentima.

- Agrar Srbije je pre tri decenije godišnje trošio blizu 1,5 miliona tona mineralnih đubriva, a danas samo 650.000 tona. Slično je i sa sredstvima za zaštitu bilja. Pre tri decenije je potrošnja je bila 15.500 tona, a u 2014. godini samo 3.000 tona. Kada je reč o navodnjavanju, voda stiže samo na 2,9 odsto korišćenog poljoprivrednog zemljišta. Tako je 2012. godine navodnjavano samo 99.773 hektara. To je tek 1,9 odsto od ukupnog poljoprivrednog zemljišta Srbije od 5,2 miliona hektara. Ni mehanizacija nije na zavidnom nivou. Zbog toga dobar deo proizvodnje ostane na njivama. Imamo 410.000 traktora

Detalj sa sajma

Srbija i svet

Jedan poljoprivrednik u Srbiji, a imamo 631.000 gazdinstava, proizvodi hrane da može da hrani tri miliona stanovnika. Evropa kojoj težimo je daleko odmakla od Srbije. Tako jedan poljoprivrednik u Nemačkoj proizvodi hrane za 156 stanovnika, u Češkoj za 81, Francuskoj za 77, Austriji za 56, Italiji za 52, Sloveniji za 25, Bugarskoj za

2, Rumuniji za 10... Na 100 hektara obradivih površina Srbija ima tek 11,9 krava muzara. Danska ima 22,9 grla, Nemačka 25,5, Francuska 14,6... U Srbiji se po kravi dobita 2.950 litara mleka, dok je to u ostalim evropskim zemljama blizu 8.000 litara. Potrebna je i nova politika za razvoj stočarstva koje se nalazi na nivou 1910. godine

Setvena struktura

Srbiji je potrebna i promena setvene strukture. Tako setvu pšenice treba obavljati na 400.000 hektara, kukuruz na milion hektara, suncokret na 200.000 hektara, soju na 200.000 hektara, povrće na 150.000 hektara, voće treba gajiti na 200.000 hektara, vinograd treba da dostignu 30.000 hektara.

Uz sve to potrebno je da konoplja zauzme 10.000 hektara, lan 1.000 hektara, hmelj 1.000 hektara, rincus 500 hektara, sirak treba gajiti na 4.000 hektara, bundevu za ulje na 10.000 hektara, raž na 20.000 hektara, ovas na 100.000 hektara, uljana repica treba da zauzme 50.000 hektara...

ponuda konstantno veća od tražnje. To ponavlja i utiče na formiranje cene na tržištu.

Brige

Ove godine računa se na rekordan prinos kukuruza – oko osam tone po hektaru. Očekuje se i zdrav i kvalitetan rod, a ono što brine ratare jeste cena koja je na šestogodišnjem minimumu. Velika ponuda na svetskom tržištu smanjuje i zaradu, što je dovelo do rekordno malog proteta na Produktnoj berzi u Novom Sadu. Ipak, kvalitetan rod srpskog kukuruza otvara nam vrata za izvoz viškova na tržišta Južne Koreje, Afrike, Bliskog i Srednjeg istoka, Evropske unije.

Red sunca, red kiše pogodovali su kukuruzu zasejanom na oko milion hektara. Zato se i očekuje da će u 2016. Godini biti obrano oko osam miliona tona. Cena zlatnog zrna je, međutim, ispod svakog očekivanja. "Trenutna cena kukuruza kreće se na nivou između 13,80 i 14,20 dinara po kilogramu bez PDV-a sa čak nekim naznakama da bi u nekom narednom periodu i ta cena mogla da sklizne nešto ispod tih nivoa", kaže direktor Produktne berze Novi Sad Žarko Galetin. On smatra da je jedina dobra preporuka poljoprivrednim proizvođačima da kukuruz beru u klipu, da ga ne kombajniraju odmah i da ga ne krune. "Preporuka je i da ga lageruju u sopstvena skladišta, u čardake, da sačekaju neki bolji period", napominje Galetin. I poređ loše cene dobar prinos mogao bi da utiče na to da se kukuruz slediće godine poseje na više hektara. Dobar roid kukuruza predstavlja i šansu za Srbiju da krene u obnovu stočarstva koje se nalazi na niskim granama.

Ta prognoza najviše brine one koji su najviše i uložili. Milan Kalenović, proizvođač iz sela Tomaševac kod Zrenjanina, zadovoljan je rodom kukuruza na 11 hektara. "Cenom jedino nismo zadovoljni jer je počela da pada pred berbu. Sad se nešto spominje 13 dinara po kilogramu, što je jako mala cena", ističe Milan Kalenović.

Kvalitet ovogodišnjeg roda je očekivano dobar. "Što se tiče prisustva patogena i aflatoksina, nije primenjeno njegovo prisustvo i očekujemo da će ovogodišnji rod kukuruza biti sasvim zadovoljavajući što je garantija za uspešno hranjenje stoke ovde u Srbiji i za odredene količine koje su namenjene za izvoz", napominje Života Jovanović iz Instituta za kukuruz iz Zemun polja.

A za izvoz bi trebalo da ostane oko tri miliona tona. Pitanje je da li će svetsko tržište, koje je već pretrpano, moći da otkupi i srpski kukuruz.

B. Gulan

Zadrugarstvo, receipt za opstanak

Zahvaljujući žilavosti zadrugarstva, preživeli smo teškoće koje su zahvatile Srbiju poslednje decenije prošlog veka. Mora se stvoriti sigurna budućnost srpskom seljaku. Zadrugarstvo se mora vratiti svojim izvornim principima. Kroz njegov razvoj otvaraju se i perspektive za napredak cele Srbije

Zadrugarstvo Srbije, s tradicijom dugom oko 160 godina, posle društveno-ekonomskih promena u zemlji, ponovo se nalazi na raskrsnici. Od nastanka zadrugarstva u Srbiji, država je stalno nastojala da kontroliše zbivanja u njemu. Rezultati te kontrole bili su različiti. Najjači uticaj države je ostvarila u vremenu socijalizma u Jugoslaviji, kada su zadruge bile pod njenom kontrolom.

Svojim merama uvek je vodila računa da iz zadrugarstva uzme mnogo više nego što mu je davalac. Kao rezultat takve politike su pusta i stara sela, a poljoprivreda nije bila atraktivno zanimanje. U Srbiji danas postoji oko 1.300 zadruga (to je broj registrovanih firmi u sudovima), ali većina se ne bavi ovom delatnošću). Samo manji broj njih su firme s dugom zadrugarskom istorijom.

Dosadašnja iskustva u razvoju poljoprivrede govore da je zadruga i dalje najpogodniji oblik organizovanja sittih poljoprivrednih proizvođača. Poznato je da danas u Srbiji ima 778.000 poljoprivrednih gazdinstava i ukupno četiri miliona hektara obradivih njiva. Te njive, 95 odsto njih, zatim 95 odsto stočnog fonda (imamo oko 600 hiljada goveda i oko tri miliona tovljenika) i 95 odsto voćarstva nalazi se u vlasništvu seljaka. Blizu 1,8 miliona stanovnika Srbije živi od poljoprivredne proizvodnje. Deo direktno kao poljoprivredni proizvodači, a deo, radom

na selu, ima dodatnu delatnost koja služi za preživljavanje. Kada je reč o zadrugarstvu, treba istaći da se ono u svetu razvija, a da u Srbiji i nazaduje. Broj zadrugara u svetu je veći od 800 miliona članova. Jedino krajnje reakcionarni režimi, ili zabranjuju zadrugarstvo ili ga stavljuju pod kontrolu državne administracije. Nažalost, ono ni u Srbiji danas nema podršku za razvoj, pa imamo ekstenzivnu poljoprivrednu i proizvodnju hrane!

Izdržali ispit vremena

Bivši predsednik Zadružnog saveza Jugoslavije, zatim Srbije i Crne Gore, Vojislav Knežević, uvek je isticao da zadruge nisu klasična preduzeća, već udruženja građana, a njima se upravlja na demokratskim principima.

Veoma su fleksibilne organizacije i tako s lakoćom izdržavaju konkurenčiju i ispite vremena. On ističe da zadrugarstvo kod nas tavori jer društvo decenijama nije imalo sluh za njih. „Tek sad se nazire izlazak iz tunela, naravno, ukoliko im se vrati zadržuća imovina. Ali po onom što se čini, svaka vlast na početku to obećava, ali i odu iz fotelja i sa ministarskih funkcija, a da osim obećanja ništa nisu uradili”, kaže Knežević.

Bivši sekretar u Zadružnom savezu Jugoslavije, zatim Srbije i Crne Gore, Gordana Tomašević navo-

di da su preko zadrugarstva Srbija i Crna Gora, zajednički ili odvojene, mogле najbrže da se vrate u svet. Po njenim rečima, u svetu zadružne asocijacije okupljaju više od 200 nacionalnih zadružnih organizacija iz stozemalja sa oko 800 miliona članova.

„Jugoslavija je bila zemlja članica Međunarodnog zadružnog saveza od 1919. godine i ta saradnja nije prekidana, niti smo bili bili isključeni iz te organizacije, čak ni za vreme najžešćih sankcija! Zadrugarstvo je pokret koji se u svetu sve više širi. Kada zadruga ne bi postojala u razvijenim zemljama, ona bi se moralu izmislići”, navodi Gordana Tomašević. U razvijenom svetu preko zadrugarstva se ostvaruje petina nacionalnog dohotka.

Promenom sistema u Srbiji i dolaskom demokratskih vlasti nakon 5. oktobra 2000. godine, počele su da kruže priče o oživljavanju zadrugarstva, pa je posle šest decenija početkom 2002. godine održan i Kongres zadrugara. Tada je konstatovano da na putu reformi i boljštice Srbije i Crne Gore veliku ulogu moraju da imaju seljaci i zadrugari.

Pokojni premijer Srbije dr Zoran Đindić za života je isticao da smo isključivo zahvaljujući žilavosti zadrugarstva preživeli teškoće koje su Srbiju zahvatile tokom poslednje decenije XX veka.

„U vreme globalizacije zadrugarstvo predstavlja udruživanje velikog

broja malih proizvođača. Cilj njihovog udruživanja, u ovom slučaju, u poljoprivredi je veća proizvodnja hrane, ali i da udruženi budu snažniji u borbi protiv velikih. Na taj način, veliki broj malih proizvođača postaju kreatori svoje sudsbine. U vreme kada bi zadrugarstvo trebalo da krene novim putevima, sve što je bilo dobro u prošlosti treba zadržati, ali i prihvatići nova pozitivna svetska iskustva u ovoj oblasti. Dakle, zadrugarstvo danas mora da predstavlja udruživanje malih igrača na globalnom tržištu”, istakao je dr Zoran Đindić u razgovoru sa zadrugama kojima je prisustvovao i autor ove knjige.

Seljak, kontrolor vlastima

Po rečima koje je izgovarao, dok je bio na vlasti, ministar za poljoprivredu, vodoprovodu i šumarstvo u Vladi Srbije dr Dragan Veselinov, zadrugarstvo se mora vratiti svojim izvornim principima. To obećanje je izgovorio i neposredno pred podnošenje ostavke na tu funkciju, juna 2003. godine. Takvu, samo modernizovanu agrarnu politiku, nastavio je i njegov naslednik dr Stojan Jevtić. Cilj mu je bio da reči i obećanja pretvoriti u dela! Čak je postao i predsednik zadružnog saveza Srbije, ali kada je video da u državnoj administraciji nema političke volje za oživljavanje zadrugarstva, donošenje zakona koji se čeka već deceniju i po, i on je odustao od tog posla i podneo neopozitivnu ostavku na funkciju (2009. godine)!

Tako su srpske agrarne vlasti kao i bivši ministar poljoprivrede dr Ivana Dulić Marković, na kraju 2004. godine obećavali da će se doneti novi zakon o zadrugarstvu koji će ispraviti sve nepravde učinjene u poslednjih pola veka. Ali, kao i kod njenih prethodnika, to su samo ostala obećanja jer je i ona otišla s te funkcije i da su ostala samo obećanja. Nasledio ju je njen zamenik Goran Živkov s istim obećanjima bivšim vlasnicima. To nije negirao ni ministar poljoprivrede dr Slobodan Milosavljević, a prečutno je prihvatio i tadašnji ministar poljoprivrede dr Saša Dragin. Međutim, u životu i praksi se gotovo ništa nije promenilo. I dalje se preostale zadruge pretvaraju u preduzeća, jedini „zadrugari” su zaposleni u njima, pa se privatizuje već privatizovana imovina.

„Zadruge moraju biti ortačka društva, dakle u vremenu koje dolazi ne sme opstati nijedna lažna

(Nastaviće se)

Gazdama izmaklo 46 preduzeća

Pravda je spora, ali dostižna. Ponistiavanje loših privatizacija u poljoprivredi sad je uzeo maha pa je samo u januaru 2010. godine poništeno deset takvih privatizacija. Do sada je u vodu pala bezmalo petina privatizacionih ugovora o poljoprivredi. Da je taj trend uzeo maha u poslednjih nekoliko mesečnih godovi i podataka da smo od polovine 2004. godine, kada je raskinut prvi, do oktobra 2009. godine, zabeležili ukupno 27 poništenih ugovora. Sada ih je, posle prve kontrole, prema podacima Agencije za privatizaciju – 46! Inače, i u agraru je poništena svaka četvrta privatizacija!

Od 2002. do kraja 2009. godine u Srbiji je, mahom na aukcijama, prodato 260 agrarnih pred-

uzeća. U Agenciji za privatizaciju navode da su osnovni razlozi za raskid ugovora u ovim preduzećima to što novi vlasnici nisu plaćali rate, nisu poštovali radno-pravne propise, raspolažali su imovinom suprotno odredbama ugovora, nisu održavali kontinuitet poslovanja... Od prošle jeseni do sada bez poljoprivrednih preduzeća je ostalo 19 novih vlasnika. Najskuplja privatizacija među raskinutim u tom periodu je ona u Ribarskom gazdinstvu Beograd, vredna preko 10,1 miliona evra. Odmah iznje po vrednosti je raskinuta privatizacija Bačke iz Kule, vrednosti 14,5 miliona evra. Isti vlasnik je izgubio i poljoprivredno dobro Sontu u Sonti, Agrobačku iz Bača, Aleksu Šantića iz istoimenog me-

sta... U poništene privatizacije u agraru treba pomenuti i Agroživ, koji je posedovao 11.000 hektara, zatim dodatnih 15.000 hektara koje su bile u poljoprivrednom dobru Jabuka, preduzeću Napredak kao i Peščara i Novi Kozjak u alibunarskoj opštini. Agencija za privatizaciju poništila je sva četiri ugovora o kupoprodaji. Time je i top-lista domaćih veleposednika izmenjena pa Đordije Nicović, Milorad Mišković, Miodrag Kostić i Petar Matijević više nemaju ozbiljne takmace.

Do septembra 2011. godine raskinuta je svaka četvrta privatizacija u agrokompleksu Srbije. U procesu privatizacije poljoprivrede, poništena je svaka četvrta privatizacija ili njih oko 80!

INTERVJU MINISTA BRANISLAVA NEDIMOVIĆA ZA LIST „GAZDINSTVO”

Poljoprivrednici uskoro u privrednom sistemu

zgleda da će do stotog dana pro- vedenog na mestu ministra poljo- privrede i zaštite životne sredine Branislav Nedimović svaki dan naići na nepoznate prilike u ovom delu državne administracije. Primopredaja sektora je bila puka formalnost, koja čak ne dotiče ni materijalne stavke u namenskom delu budžeta.

Zbog takvih običaja ministar Nedimović je ostao i bez pravih informacija o realnosti i nameni izrađenog IPARD programa za Srbiju, preprekama ili nečinjenju za ulaganja u razvoj gazdinstva. Njega nije dočekala ni jedna potpunija analiza o stanju u sektorima – od mlačnog govedarstva do vodoprivrede. Šta će u otklanjanju ovih propusta ponuditi eksperti

svetske banke, koji će angažovati naše domaće „pisce”, valjda sposobnije od onih koji su pisali propali zakon o predsetvenom finansiranju – ostaje da se vidi i dobro je što, ne čekajući te odgovore, ministar Nedimović vuče poteze.

Njegova inicijativa da se u finansiranje ulaganja u oblasti primarne i prerađivačke industrije uključi i Razvojni fond Srbije je novina, koja će sigurno predviđeti i udruživanje novca sa još nekih izvora – banke, pokrajinski fondovi, donacije, lokalne samouprave... Ministar Nedimović ima veliko iskustvo u planiranju razvoja (prihvatio više od 30 investitora kao gradonačelnika Sremske Mitrovice) i dobro zna šta su održive investicije. Otuda, kako

je najavio, očekuje od opština i regiona da sa više argumenata i upornosti dopune svoje razvojne programe.

- Nastojaćemo da naša gazdinstva u skladu sa postojećim zakonima uvedemo u privredni sistem države i da budu jednaki u pravima i obavezama kao kompanije – rekao je za „Gazdinstvo“ Nedimović. - Ovu aktivnost ćemo lakše ostvariti ako se osnuju nove i prema gazdinstvima otvore postojeće zadruge. Valjalo bi detaljnije sagledati šta se to događa u zadrugama kada u članstvu imaju tridesetak domaćina, a poslovno saraduju sa više stotina? Bez ove promene, teško ćemo izgraditi privredni mrežu sa učešćem registrovanih gazdinstava. Ako u prvoj fazi ovog poslovnog povezivanja samo 40.000 gazdinstava prihvati inicijativu i formalno, oni će biti najveće preduzeće u zemlji – smatra Nedimović. - Sva poslovna dogovaranja, provere planova i marketinške ponude možemo imati u komorskom sistemu, na istom mestu primarne proizvođače i prerađivačku industriju – kaže on.

Za veći agrarni budžet Nedimović ima još izvora. Prema njegovim rečima, država u ovom trenutku u zakup daje oko 460.000 hektara poljoprivrednog zemljišta, što je, kako kaže, mnogo više, odnosno za 120.000 hektara nego što je bilo prethodne godine, a u budžetu će se direktno po tom osnovu sliti 25,7 miliona evra više nego prošle godine i to su sredstva koja su namenski određena za poljoprivredu.

- Međutim, tu nije kraj, mi moramo da idemo dalje, jer sam potpuno ubeđen da još 100.000 do 150.000 hektara zemljišta možemo da nađemo u obimu kompletног poljoprivrednog zemljišta koje стоји na raspolažanju na prostoru Srbije i da njega ubacimo u čitav sistem na različite načine, bilo kroz davanje na licitacijama, bilo po pravu prečeg zakupa, bilo po osnovu investicija. Važno je da taj fond proširimo, jer smo imali situaciju da se poljoprivredno zemljište nije uopšte plaćalo, a radila se. Imali smo klasičnu uzurpaciju i zbog toga nam je cilj da pojačamo kapacitete ministarstva sa aspekta poljoprivredne inspekcije – rekao je Nedimović.

Izvor: List Gazdinstvo

Savetovanje na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu

Izdvajanja

Novi ministar nema puno prostora za finansijski manevar, ali je već dobro ako se trošenje postojećeg budžeta ne odlaže zbog finansijske konsolidacije, a ako se izbori za novih deset milijardi dinara za 2017. godinu, to bi značilo mnogo, jer smo sa izdvajanjem za poljoprivredu pri dnu leštvice u regionu, a po-

gotovo u Evropi. Kao dobar menažer verovatno će u argumente za veći agrarni budžet upotrebiti i priliv novca koji se putem različitih uplata iz sektora poljoprivrede vraća u državnu kasu – zakup zemljišta, usluge raznih službi... Gruba računica pokazuje da se ovim putevima slije više od deset milijardi dinara.

INTERVJU MINISTA NEDIMOVIĆA ZA TV N1

Pregovori s Tenisom, ubrzo lokacija farme

Cilj je da se u 2017. i 2018. godini izdvoji više sredstava i to u opremu, mehanizaciju i podizanje višegodišnjih zasada

Ministar poljoprivrede Branislav Nedimović izjavio je, gostujući u Novom danu Televizije N1, da su pregovori s nemačkom kompanijom mesne industrije Tenis intenzivirani proteklih nedelja i da se narednih dana može očekivati dogovor oko tačne lokacije njihove farme u Srbiji.

Kako kaže, poljoprivreda je bila jedna od centralnih tema u ekspozitu premijera Aleksandra Vučića i smatra da to daje nadu za boljiti srpskog agrara.

"Koliko god da izdvojite, to nikad nije dovoljno ulaganja u agrar. Treba stremiti standardima Evropske unije (EU). Želim da dobijemo dobru upravu koja će biti servis poljoprivrednim proizvođačima, da imamo sisteme subvencija koji su laki i da naši proizvođači budu konkurentni i izdrže tržišne utakmice", objasnio je Nedimović.

Cilj je, kaže Nedimović, da se izdvoji više sredstava u 2017. i 2018. i to u opremu, mehanizaciju, podizanje višegodišnjih zasada i u sve ono što

može da pravi dodatnu vrednost u poljoprivrednoj proizvodnji.

"Sredstva za poljoprivredu će biti obezbeđena iz nacionalnog budžeta, tu je zatim EBRD gde želimo da prvi put uvedemo priču o start up-ovima, kao i sredstva iz EU gde moramo da izgradimo naše unutrašnje kapacitete kako bismo počneli da ih koristimo", kaže Nedimović.

Kad je reč o tržištima na kojima su konkurenčni sprski proizvodi, Nedimović na prvom mestu ističe zemlje CEF-FTA, zatim zemlje EU i dodaje da treba više iskoristiti nešto što je na raspolažanju godinama, a to jesporazum sa zemljama Evroazijske unije.

"Ono gde se posebno pruža prilika, a na čemu će ova Vlada raditi, je priča sa Kinom, gde ima mnogo perspektiva, a malo se iskoristilo potencijala", objasnjava ministar poljoprivrede.

Ministarstvo je najavilo pokretanje call centra za poljoprivredne i Nedimović tvrdi da će projekat biti realizovan u prvi 100 dana Vlade.

"Obilaskom terena shvatio sam da za mnoga sredstva koja im stoje na raspolažanju poljoprivredni proizvođači nisu ni znali da postoje, kao ni načine kako da dođu do njih. Call centar će biti jedan od alata da se upoznaju s tim u vezi", kaže ministar Nedimović.

Ministar poljoprivrede je najavio otvaranje nacionalne laboratorije za kontrolu kvaliteta mleka.

"Ideja je da do kraja godine krećemo sa ispitivanjem kvaliteta mleka kako bismo ubudće mogli da dajemo subvencije na osnovu kvaliteta", kaže Nedimović.

Kad je reč o kvalitetu mesa koje jedu građani Srbije, Nedimović objašnjava da Uprava za veterinu vrši kontrolu na ulazu u zemlju.

"Drugi nivo provere je u samim trgovinskim lancima, ali ono što moramo da poboljšamo je kontrola kvaliteta mesa na linijama klanja", objašnjava ministar poljoprivrede.

S. P.

TOPOLA • SABOR IZVORNOG NARODNOG STVARALAŠTVA

Pomoć za razvoj voćarstva i vinogradarstva

Otvaranje Sabora u Topoli

Ministar poljoprivrede i zaštite životne sredine Branislav Nedimović poručio je prešle subote u Topoli da će Vlada RS podržati lokalne samouprave u razvoju voćarstva i vinogradarstva, a načrtočito prerađivački sektor.

- Kao vlada daćemo sve od sebe da u narednom periodu ovakva mesta, kao što je vaš kraj, budu prepoznati kao simboli za razvoj vinogradarstva i voćarstva i svega što je povezano sa prerađivačkim sektorom koji može da obezbedi novu vrednost - rekao je ministar Nedimović.

Načrtočito na otvaranju Sabora izvornog narodnog stvaralaštva u Topoli.

Otvarami Sabor, koji je organizovan u okviru 53. Oplenačke berbe, ministar Nedimović je rekao da nije slučajno to što je danas lepo vreme i da priroda uvek nađe načina da obraduje one koji su vredno radili.

- U našoj tradiciji je da se razvije pesma kada se završava neki posao - dodao je ministar Nedimović.

Na ovogodišnjoj Oplenačkoj berbi svoje proizvode je izložilo oko 270 izlagачa.

S. P.

APATIN

Poseta gazdinstvu Pinčir

Poseta PG "Pinčir"

Ministar poljoprivrede i zaštite životne sredine, Branislav Nedimović, u društvu pokrajinskog poslanika Dušana Koraća i pomoćnika predsednika Opštine Apatin Đorđa Vignjevića i Jevte Milojevića, posetio je 10. oktobra jednog od najuglednijih apatinskih poljoprivrednika, Vladimira Pinčira.

Pored povrća, gazdinstvo Pinčir ima tradiciju dugu 40 godina proizvodnje povrća i cveća. Proizvodnja se odvija na 2 hektara zaštićenog prostora i 5 hektara otvorenog prostora.

Zbog specifičnosti tržišta, radi se rana proizvodnja širokog assortimenta povrća od glavnih kultura kao što su paradajz, krastavac, paprika, kupus preko mladog krompira, karfiola, brokole, zelene salate do tikvica, bostana, boranije, jagoda, spanaća, kelerabe, kornišona... Gazdinstvo prati svetske trendove u tehnologiji, pa se tako proizvodnja odvija hidroponski u vrećama

sa supstratom. Koriste se isključivo hibridna semena stranih semenskih kompanija. Ishrana i navodnjavanje biljaka se izvodi i kontroliše uz pomoć računara.

Pored povrća, gazdinstvo proizvodi veliki broj sobnog saksijskog cveća. I u ovom slučaju se koristi samo kvalitetan sadni materijal iz Holandije.

Gazdinstvo se u toku zimskog perioda bavi i preradom povrća, tako da u svom prodajnom assortimentu ima i domaći kiseli kupus, turšiju i salatu od mešanog povrća. Sve se proizvodi na prirodnoj bazi uz pomoć povrća, vode i začina i pakuje u vakum vrećice.

Tokom posete, Pinčiri su ministru i gostima pokazali plastenike i predstavili svoju proizvodnju, a razgovaralo se i o aktuelnim temama iz oblasti poljoprivrede, kao i problemima koje lokalna samouprava i ministarstvo poljoprivrede mogu da reše.

S. P.

Za srpsku vodu – srpska medicina

Za početak lečenja naših voda i vodovoda, već je prošlo dvanaest sati. – „Obnova i izgradnja“ sopstvenim novcem, znanjem i umećem. Dostupnost vode po stanovniku u svetu u prethodnih 50–60 godina dramatično je opadala. Zbog vode se već ratuje. Sa oko 6.000 dolara bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, Srbija ima prosečnu dostupnost vodi. Ali, naša voda je većinom protočna, potiče s teritorija drugih država, a samo osam odsto nastaje na našoj teritoriji

Mi smo 70 odsto voda, a ministru finansija moram da kažem da će Evropska unija, kad otvorimo Poglavlje 27, od nas zahtevati da u zaštiti i popravljanje kvaliteta pijaće vode uložimo 10 milijardi evra. Ovim rečima dr Milan Dimkić, direktor Instituta „Jaroslav Černi“, prošlog juna je u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti počeо svoje izlaganje o stanju naših voda. O tome kako upravljamo ovim elementom od kojeg je sazdan svet i šta nam valja činiti da bismo imali više pijaće vode i bolju vodu, tamo gde je nemamo, ponovo je bilo reči u hramu srpske nauke, na nedavno održanom dvodnevnom međunarodnom skupu. Tada je bilo reči i o nacrtu Strategije upravljanja vodama na teritoriji Republike Srbije u periodu 2016–2034. godina, koja je prošla javnu raspravu, ali zbog promene vlade mora da prode međuministarsko usaglašavanje.

Akademski odbor za selo Srpske Akademije nauka i umetnosti postao je trend ove naučne institucije SANU. Po onome šta i kako radi, on je primer svim u ovom naučnoj instituciji. Dakle, on predstavlja i recept kako će se usmeravati rad kompletne akademije. Ovo je između ostalog istakao akademik dr Vladimir Kostić prilikom otvaranja Naučno – stručnog skupa na temu „Vodosnabdevanje stanovnika Srbije“, koji je 4. oktobra 2016. godine, organizovan Akademiski odbor za selo SANU. O značaju skupa na kome je podneto osam referata na ovu temu, govorio je i predsednik Akademskog odbora za selo akademik dr Dragan Škorić.

– Stabilnost, mir i opstanak država i ove planete počivaju na vodi, hrani i energiji – ukazuje profesor Dimkić, u svetu priznati stručnjak za vode. Dostupnost vode po stanovniku u svetu u prethodnih 50–60 godina dramatično je opadala. Zbog vode se već ratuje. Dimkić u govoru raspršuje mnoge iluzije. Srbija nije prebogata vodama, niti voda može biti jeftina kao do sada. Sa oko 6.000 dolara bruto domaćeg proizvoda po stanovniku, Srbija ima prosečnu dostupnost vodi. Ali, naša voda je većinom protočna, potiče s teritorija drugih država, a samo osam odsto nastaje na našoj teritoriji, ukazuje Dimkić. On tvrdi da su sedamdesete godine prošlog veka za našu vodoprivredu bile zlatno doba. Prethodilo mu je više od dve decenije sistematskog ulaganja i izgradnje, kada su stasali naši stručnjaci i u svetu čuvena specijalizovana građevinska preduzeća: „Energoprojekt“, „Ivan Milutinović“, „Hidrotehnika“, „Hidrogradnja“... Politička i ekonomika kriza bivše zajedničke države i sve nesreće koje su potom došle s njenim nestajanjem, uključujući i nakaradnu tranziciju, „zamutile su“ naše vode.

– Već trideset godina Srbija nedovoljno ulazi u vodoprivredu. Sadašnja godišnja ulaganja su između 50 i 100 miliona evra, a potrebe su višestruko veće. Do 1985. prosečna cena vode za piće u Srbiji bila je blizu ekonomske, a od tada opada. Od 2001. naovomo dostigla je 40 odsto ekonomske cene, neophodne da pokrije održavanje i nova ulaganja. Sadašnja prosečna cena

Zbog vode se već ratuje

Voda najlošija u Banatu

Prema podacima Instituta za javno zdravlje „Batut“, oko 44 odsto od 155 kontrolisanih vodovoda ne obezbeđuje hemijski i mikrobiološki ispravnu vodu za piće. Voda iz vodovoda u vojvodanskim okruzima sadrži arsen, hu-

minske supstance, gvožđe, amonijak, mangan, nitrite i nitrati, dok vodovodi u Šumadijskom okrugu u dolini Morače sadrže veće koncentracije nitrata. U Vojvodini je ispravno samo sedam od 42 vodovoda, a u Centralnoj Srbiji

je 80 od 113 kontrolisanih. Najgore je u Srednjobanatskom okrugu, gde je voda 96,4 odsto fizičko-hemijski neispravna. Sledi Severnobanatski okrug, gde je voda neispravna u 84 odsto slučajeva.

Problematične vode Vojvodine

Trećina vodovodske vode u Vojvodini je, najblaže rečeno, problematična, jer sadrži organske materije i metale, uključujući i arsen. Vodovodi u donjem sливу Velike Morave bore se s nitratima. Južna Srbija i Šumadija često pate od nestaćica. U održavanje postojećih vodovoda, kanala za navodnjavanje i odvodnjavanje, zaštitu voda od zagađivača, odbranu od poplava u proteklih tridesetak godina malo se ulagalo. Još manje u izgradnju novog. Nemarni smo prema rekama, iz kojih se voda nekad pila kao s izvora. U neke od njih danas čovek ni nožni palac ne poželi da umovi. Posledice su pogubne za male vodotoke, kao što su, na primer, Lepenica i Borska reka. Problema ima i na sve tri Morave, a u Vojvodini na kanalu koji protiče kroz Vrbas, Kulu, Crvenku...

Neki gradovi imaju uređaje za prečišćavanje voda, ali samo polovina kako-tako radi, jer je njihov rad preskup za sadašnje cene vode i kanalizacije. Otpadne vode ugrožavaju i neke akumulacije, kao što je veštačko jezero Ćelije, iz kojeg se snabdeva Kruševac. Za zaštitu voda od zagadivača Srbiji treba pet milijardi evra. Za početak lečenja naših voda i vodovoda, već je prošlo dvanaest sati, upozorava Dimkić.

Strategija

U budućoj Strategiji upravljanja vodama sve piše. U njoj je kompletna dijagnoza srpskih voda, neophodna terapija, kojim redosledom

treba primenjivati određenu medicinu, koliko sve to košta i kako doći do potrebnih para.

Hitno mora da se obezbedi zdrava voda za trećinu stanovnika u našoj severnoj pokrajini, kao i za žitelje gradova u donjem toku Velike Morave, ukazuje Dimkić. Istovremeno, mora se obezrediti dovoljno vode za naselja čiji vodovodi leti presušuju. Zato treba završiti započete akumulacije. Ceo posao poboljšanja vodosnabdevanja koštalo bi oko dve milijarde evra. Još milijardu evra potrebno je za zaštitu od poplava i izgradnju sistema za navodnjavanje.

Pitanje svih pitanja glasi – kako doći do neophodnog novca? Dimkić smatra da je neizbežno postepeno povećavati cenu vode, srazmerno povećanju primanja stanovništva, uz istovremeno smanjivanje gubitaka u vodovodnoj mreži. Predlaže se i da se vrati Fond za vode. Računa se na učešće lokalnih samouprava, javno-privatno partnerstvo i podršku države u raznim vidovima. Pre svega, u pripremi projekata kojima bismo se kandidovali za dobijanje bespovratnih sredstava iz fondova Evropske unije, koja je do sada već finansirala nekoliko poduhvata. Svaka pomoći će biti dragocena, ali bi najbolje bilo da gradimo sopstvenim novcem, znanjem i umećem. Da posao poveravamo domaćim preduzećima, koja bi zapošljavala naše ljude, kako bi sticali iskustvo neophodno za nastupanje na stranim tržištima. Najmanje se može računati na dodatno zaduživanje već visoko zadužene zemlje.

B. Gulan

Pravo na vodu

Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je 2010. godine Rezoluciju 64/292 kojom se eksplicitno prepoznaće da je pravo na vodu i sanitaciju osnovno ljudsko pravo i iskazuje da je obezbeđivanje vode za piće od suštinskog značaja u ostvarivanju svih ljudskih prava. Ovom rezolucijom se obavezuju zemlje članice i međunarodne organizacije da obezbede finansijska sredstva, ljudske resurse i tehnologiju u obezbeđivanju ispravne vode za piće svim zemljama, a naročito onima u razvoju. Ustavom Republike Srbije je ovo ljudsko pravo takođe implicitno prepoznato, kao pravo na zdravu životnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obaveštavanje o njenom stanju. Zato Republika Srbija podržava, učestvuje i sprovodi zajedničke inicijative Ujedinjenih nacija i Svetске zdravstvene organizacije u oblastima vodosnabdevanja, kanalisanja i promocije higijene i zaštite zdravila stanovništva u vezi sa vodosnabdevanjem. Pored toga, sve zemlje članice Ujedinjenih nacija pokušale su da do 2015. godine ostvare osam „Milenijumski ciljeva razvoja“, od kojih se sedmi cilj odnosi na obezbeđivanje ekološke održivosti, te obuhvata sprovođenje neophodnih mera

za smanjenje broja ljudi bez stalnog pristupa pijaćoj vodi i kanalizaciji. Globalno gledano, sedmi cilj je deo ispunjen, odnosno, procenat stanovništva bez održivog pristupa bezbodnim izvorima pijaće vode je prepovoljen, međutim deo koji se odnosi na smanjenje proporcije onih koji nemaju pristup osnovnim sanitarnim uslovima nije dostignut, kaže član Akademiskog odbora za selo SANU profesor dr Petar Bulat.

Pravo na vodu za piće, prema preporukama Ujedinjenih nacija podrazumeva nekoliko aspekata: prvo, vodosnabdevanje treba da kontinuirano obezbedi dovoljnu količinu vode po stanovniku, i to ne samo vodu za piće, već i vodu za stote potrebe u domaćinstvu, uključujući pripremu hrane, pranje veša i održavanje lične higijene, što predstavlja količinu između 50 i 100 litara po osobi dnevno. Drugo, pravo na vodu podrazumeva pravo na higijenski ispravnu vodu za piće, što znači da voda mora da ispunjava nacionalne ili druge propisane standarde u pogledu mikrobioloskih, fizičkih, hemijskih i radioiolskih osobina kako bi mogla da se koristi za piće. U nedostatku nacionalnih standarda mogu se koristiti smerne Svetске zdravstvene organizaci-

je, a u Srbiji je na snazi Pravilnik o higijenskoj ispravnosti vode za piće koji jasno definiše kriterijume njene higijenske ispravnosti. U vezi sa tim, voda mora da bude prihvatljiva za korisnika u pogledu organoleptičkih osobina (mirisa, ukusa i boje), a i svi objekti za vodosnabdevanje (od izvora, preko cevovoda, cisterni i slično) moraju biti prihvatljivi u pogledu izgleda kako bi se korisnici ohrabrili da koriste vodu sa njih. Dalje, voda mora biti fizički lako dostupna potrošačima, odnosno mora biti dostupna u neposrednoj okolini, u domaćinstvu, na radnom mestu, u obrazovnim, zdravstvenim i drugim ustanovama, pri čemu se takođe mora voditi računa o dostupnosti osobama sa posebnim potreбama, deci, starima ili ženama. U tom smislu se preporučuje da izvor vode za piće ne sme biti na udaljenosti većoj od 1000 metara od kuće ili da vreme dopremanja vode do kuće bude duže od 30 minuta. Konačno, pravo na vodu podrazumeva i pravo na priuštivost, što znači da troškovi vodosnabdevanja moraju biti takvi da omogućavaju dostupnost vode i najsirošnjem stanovništvu, kao i da nikom ne sme biti uskraćen pristup vodi za piće čak i ako ne poseduje sredstva da je plati.

LAĆARAK • VLADIMIR VLAOVIĆ O ODUZETIM PRIVATNIM PAŠNJACIMA

Pokušaj vraćanja za sada bez uspeha

Mnogi vlasnici ili naslednici vlasnika, podneli su zahteve za vraćanje pašnjaka koji su bili privatna svojina, a proglašeni su za opštenarodno dobro pre blizu 60 godina

Donošenje zakona o vraćanju bespravno oduzete privatne imovine i postupci koji su pre nekoliko godina pokrenuti u našoj državi i koji su još u toku, uneli su nadu vlasnicima i naslednicima vlasnika oduzetih seoskih pašnjaka i utrija u Sremu. Uneli su nadu da će i ta davana nepravda vezana za oduzimanje njihove imovine biti ispravljena konačno ispravljena, ali sudeći po iskustvu **Vladimira Vlaovića**, iz Laćarka, jednog od mnogo brojnih podnosiča zahteva za povraćaj porodične imovine ove vrste, sve je još na dugom štalu, jer su zahtevi odbijeni kao neosnovani.

Priča o nastojanju da mu se vrati oduzeti pašnjak od 2,7 katastarskih jutara sa Vlaovićem bila je i priča o nastanku i nestanku ovakvog zemljišta u njegovom selu. Jer, seoski pašnjaci su nastajali i nestajali na razne načine, obavezno na osnovu nekih državnih propisa, ali kada su takve parcele konačno postale privatno vlasništvo pojedinca ili porodice što se u Laćarku dogodilo pre više decenija, logično je da je i ta imovina, kao i sve ostale, nepriskrivena.

Isto su misile i mnoge laćaračke porodice kojima su svojevremeno oduzeti privatni pašnjaci u seoskom ataru. Kada je stupio na snagu Zakona vraćanju pašnjaka svi oni su misili da je dovoljno podneti zah-

tev uz pravno valjanu dokumentaciju i da će se pitanje rešiti.

Po saznanjima do kojih je došao Vladimir Vlaović, u Laćarku je bilo nekoliko vrsta pašnjaka.

Postojali su seoski pašnjaci ili kako smo ih zvali Četvorošoračke ledine, naziv su dobio po 4. šoru odnosno danas Partizanskoj ulici. Postojale su i Sremske ledine na drugoj strani atara. Ove prve su razorane i pretvorene su u obradivo zemljište, to je bilo državno i onda je postupku povraćanja dato privatnicima po važećim zakonima. Ekonomija je te pašnjake razorala otprilike 1995. ili 1996. godine. Ove druge Sremske ledine, kako smo ih zvali, su usurpirali i to je sada jedno seosko naselje. Država je tu dala parcele u povraćaju, sagradjene su kuće i nastalo je naselje kod benzinske pumpe preko puta vašarišta – objašnjava Vlaović.

Bilo je u Laćarku i privatnih pašnjaka i upravo su oni predmet podnošenja zahteva za povraćaj. Nai-me, još 1935. godine država je dala Laćarcima, po nekom tadašnjem zakonu ili po agrarnoj reformi, pašnjake. Neki meštani su ih dobili na prostoru preko puta pruge ka Savi.

Spisak bivših vlasnika

To su bile oranice i meštani ih sada imaju u svom posedu, piše Vlaović. Drugi deo privatnih seoskih pašnjaka se odnosi na Veliki zabran – prostor između puta ka Martincima i Železnica pruge gde je bio pašnjak od oko 146 hektara ili 268 katastarskih jutara i 268 kvadratnih hvati.

Ljudi su tada hteli da imaju pašnjak, a ne oranice. Bzog stoke koju su držali birali su pašnjak. Veliki zabran su podelili na prava tako da je dobijeno 429 prava. Po posedovnom listu dobijenom iz mitrovačkog katastra bilo je ukupno 405 porodica sa tim pravom. Neko je kasnije kupovao, neko prodavao svoja prava na

pašnjak. Po pravima se odredjivalo koliko stoke možeš da isteraš na pašnjak. Posle Drugog svetskog rata to zemljište je svim porodicama izgleda bilo višak iznad propisanih 17 jutara pa su ledine razorane i pretvorene u državnu svojinu – mišljenja je Vlaović.

Prateći dalje tok dogadjaja oko transformacije vlasništva nad ovim pašnjacima i pokušajima njihovog vraćanja pojedincima značajan datum je 31. decembra 1957. godine, kada je na osnovu člana 1. i 2. Zakona o opštenarodnoj imovini, došlo do uknjiženja prava svojine na te nakretnine u k.o. Laćarak u opštenarodnu imovinu. To rešenje je doneo organ uprave tadašnje mitrovačke opštine.

Mnogi koji su imali prava na pašnjacima sad traže povraćaj. Više nas iz sela podneli smo zahteve nadležnim, a neophodnu dokumentaciju smo obezbedili po prostu rečeno privatnoj liniji. Kada je nismo dobili u Arhivu Srema saznali da dokumentaciju ima jedan meštanin, pa smo je kopirali i na osnovu toga smo tražili povraćaj – nastavlja Vlaović.

Vladimir Vlaović sa ličnom dokumentacijom o pašnjacima

Inače, na rešenju o oduzimanju seoskih ledina piše da se to radi na osnovu Zakona o proknjiženju opštenarodne imovine, seoskih utrija, pašnjaka, šuma i vojnozemljinih urbanjalnih i njima sličnih zajednica, kao i krajiških graničarskih imovnih opština, a u vezi člana 1. i 2. kojima se dozvoljava uknjižba prava svih 406 porodica te se upisuju kao društvena svojina organa upravljanja narodnog.

Kada su sakupili dokumentaciju Vlaović su zahtev postali Agenciji u Novi Sad i dobili odbijenicu. Imali su ročište, a odbijenicom se zahlev u celosti odbija kao neosnovan po osnovu Zakona o vraćanju oduzete imovine i obeštećenja.

Po istom zakonu je propisan pravni lek da se nakon odbijenice Agencije za restituciju zalba ulaže Ministarstvu finansija u propisanom roku. U odbijenici piše da pravni osnov po kom smo tražili vraćanje pašnjaka nije na spisku propisa po kojima se to može tražiti – veli Vladimir Vlaović.

Porodicu Vladimira Vlaovića je oduzeto 2,7 jutara pašnjaka, oni su se pozvali na pravni lek iz odbijenice i u zakonitom roku podneli žalbu na rešenje Ministarstvu finansija. Kao i mnogi drugi iz sela sada čekaju odgovor.

S. Đaković

GAZDINSTVA

NOVI SLANKAMEN • DRAGAN KRIVOŠIJA, VOĆAR I DUVANDŽIJA

Duvan isplativiji od bresaka i jabuka

ove godine isplativije je bilo sejati duvan nego voće, poručuje dugogodišnji poljoprivrednik iz Novog Slankamena **Dragan Krivošija**. U razgovoru za "Sremsku poljoprivrednu" on navodi da je voćarska proizvodnja i dalje nesigurna, iako je rod više nego odličan. Vremenske prilike su pogodovale breskvi i jabuci, ali je cena nezadovoljavajuća.

Kao što je poznato branje breskve je završeno pre otprilike mesec dana i mogu da kažem da smo zadovoljni kvalitetom roda. Što se tiče jabuke, berba je u toku, jer se beru kasnije sorte poput grena smita. Kiša nam je malo napravila problem i usporila posao, ali polako i to prividimo kraj u sigurno ćemo do kraja meseca sve završiti. Što se tiče površina koje radimo, to je oko šest jutara jabuka i tri jutra breskve. Govoreći o breskvi cena će iznositi u proseku od 50 do 60 dinara i mogu reći da smo svi zadovoljni - navodi ovaj poljoprivrednik.

Kada je reč o jabuci, mogu reći da je ove godine jako dobro rođila i ima je dovoljno. Imali smo u Slankamenu neke površine koje su stradale od grada i to dobar deo, jer nemamo svuda protivgradne mreže. Koliko imam informacije,

Dragan Krivošija, poljoprivrednik iz Novog Slankamena

neki voćnjaci su uništeni i preko 50 odsto, tako da će dosta roda ići za industrijsku proizvodnju a jedan deo za konzumnu prodaju. Kako ističe, otkupna cena je veoma niska, prošle godine je bila oko desetak dinara a ove godine jedva da će biti šest dinara za kilogram.

To je bagatelna cena koju moramo da damo jer ne znamo šta ćemo sa njom a to otkupljivačima ide na ruku. U suštini smo prinudeni da damo, iako je i deset dinara mala cena nemamo puno izbora tvrdi on i kaže da su svi zadovoljni osim proizvođača.

Novi Slankamen je poznati voćarski kraj i godinama unazad se voće izvozilo na rusko tržište, a kako Krivošija kaže, ove godine je znatno manje interesovanje kupaca iz Rusije i nikome nije potpuno jasno zbog čega se situacija promenila.

Otkupljivači su uglavnom uzimali voće iz hladnjaka u našem selu, ali kako kažu ove godine se dugo čeka na otkup. Kvalitetne robe sigurno da ima, ali kupaca je sve manje i osete se posledice ekonomске krize u svetu - ističe on.

Krivošija se pored voćarske proizvodnje godinama bavi i uzgojem duvana koji gaji na površini od 12 hektara. Kako navodi, duvan je daleko isplativija poljoprivredna kultura od jabuke ili breskve.

Zaista se mogu pohvaliti da smo ove godine imali veoma uspešnu sezonu u duvanu jer je bilo dovoljno i kiše i sunca. Kvalitet je više nego dobar, mogu reći odličan - poručuje Dragan ali podseća da

Duvan - najisplativija kultura za uzgoj

je i njegova otkupna cena prilično mala.

Neka prosečna cena je oko dva evra, ali to je malo u odnosu na sama ulaganja u duvansku proizvodnju. Nedavno smo završili berbu i sada pravimo računicu da znamo šta možemo da očekujemo. I dalje je neverovatno da se duvan više traži nego jabuka. Tako je to u

poljoprivredi. Jedni tvrde da je duvan zatrovani, a drugi kažu jabuka, pa ako napravimo poređenje mogu da kažem da se duvan najmanje prska, možda dva do tri puta, dok se jabuka tretira više od 20 puta.

Što se tiče sušenja duvana, on se suši nakon svake berbe od juila do novembra i sam proces traje pet dana.

Sušenje je vrlo jednostavan proces, pa ukoliko imate kvalitet lista, odnosno ako je duvan lepši u polju, biće lepši i nakon procesa sušenja - kaže ovaj duvandžija.

Što se tiče procena o samom rodu, kaže da će biti oko 1.500 kilograma sušenog duvana po hektaru, što je odličan prinos.

Naravno sve zavisi na kojoj je parceli duvan, nije svuda isti kvalitet zemlje pa u skladu sa tim se i razlikuju prinosi i klasa duvana. Iako radim i druge poljoprivredne kulture poput suncokreta i kukuruza, mogu reći da sam najzadovoljniji duvanom koji ima siguran plasman. Cena uvek može da varira, ali kada predate robu možete biti sigurni da ćete je i naplatiti i to je ono što je potrebno u svim granama poljoprivrede - zagaran-tovana cena - poručuje na kraju Krivošija.

M. Balabanović

ERDEVIK • VLADMIR ŠERFEZI, VLASNIK RASADNIKA PAULOVNIJE

Drvo koje pet puta niče iz panja

- U prvoj godini potrebno je skidati zaperke, zalivati, negovati, a posle treće-četvrte godine se seče i iz panja niče novo stablo, takođe veoma brzo i tako pet-šest puta. Služi za ogrev, ima kalorija kao ugalj, a od njega se prave i briksi. Ja imam oko 600 stabala zasađenih na Fruškoj gori, a od 100 stabala, dobija se 50 kubika ogrevnog drveta svake godine – kaže Vladimir Šerfezi

Kada je pre nekoliko godina odlučio da proširi svoju delatnost i da nekim dodatnim poslom pokuša da uveća kućni budžet, poljoprivrednik iz Erdevika Vladimir Šerfezi sasvim slučajno se odlučio da zasadi paulovniju.

- Obradujem 12 hektara zemlje, od čega sam pet hektara uzeo u arendu, što je nekada bilo dovoljno da se od toga može pristojno živeti. Međutim, danas su vremena drugačija, poljoprivrednicima je postalo sve teže, tako da sam odlučio da se preorjenjem na nešto drugo, a

što bi opet bilo slično ovome u čemu sam bio do sada. Najpre sam počeo da se bavim baštovanstvom, sadio sam paradajz, kupus, luk i krompir. Supruga i ja smo radili sve to sami, išli smo i na pijacu da prodajemo robu, ali nismo uspevali da sve postignemo, s obzirom da nije imao ko da nam pomogne. Oboje dece su nam u Slovačkoj, tamo su završili fakultete i imaju svoje porodice, pa nas dvoje moramo da se oslanjam na sopstvene snage. Moja pokojna tetka me je još ranije nagovarala da pokušam da sadim paulovniju, ali ja

Stablo raste u visinu dva do tri metra

O paulovniji

Ovo drvo je poreklom iz Kine, izuzetno brzo raste i veoma je kvalitetno za drvnu građu. Paulovniju karakterišu ogromno lišće i lepi cvetovi, a za sva-ko domaćinstvo ima višestruku namenu. Služi za ogrev, ima kalorija kao ugalj, a od njega se prave i briksi. Za industrijs-

ku građu se seče posle sedam godina, lako se suši i ne prima vlagu. Od ovog drveta se prave nameštaj, muzički instrumenti, brodski podovi... Zbog prelepih cvetova ima primenu i u pčelarstvu, a što je najvažnije, kada se iseče do panja ponovo brzo nikne.

nisam imao vremena da se bakćem s time. I onda, pre nekih pet godina, sam naišao na članak o toj vrsti i zbog odličnih karakteristika koje paulovnija ima, odlučio sam da se okušam i sam u tom poslu, te sam je zasadio na površini od pet hektara. Seme sam nabavio sa jedne plantaže u Nišu, a sva znanja o tome sakupljao sam preko interneta. Međutim, taj moj prvi pokušaj nije dao očekivani rezultat, jer nisam nigde našao detalje o tome kako se ona seje, pošto nikto tu tajnu neće da otkriva. Svi kreću svoja iskustva da dele od sadnica, a ja sam htio baš da je posejem. Prve godine nije uspeo uopšte, jer je imalo slabu klijavost. Tek druge godine ušao sam dublje u problem, ali je takođe 80 odsto zasada "izgorelo" na suncu za samo jedan dan. Suština je u

tome da se sve mora strpljivo raditi i graditi i biljku postepeno privikavati na nove uslove. Već za godinu dana stablo je počelo da raste u visinu dva-tri metra, tako da sam u svom naumu uspeo tek treće godine. Učio sam svo vreme na vlastitim greškama, što je uvek najskupljije, tako da danas, pet godina nakon što sam krenuo u taj posao, imam stabla na površini od deset hektara – priča o počecima bavljenja ovim poslom poljoprivrednik Vladimir Šerfezi iz Erdevika.

On za paulovniju ima samo reči hvale. Kaže da ovo drvo izuzetno brzo raste i da je veoma kvalitetno za drvnu građu. Prema njegovoj računici, od proizvodnje paulovnije zasađene na dva hektara može da se živi i dovoljno je imati 200 sadnica. U prvoj godini potrebno je skidati za-

perke, zalivati, negovati, a posle treće-četvrte godine se seče i iz panja niče novo stablo, takođe veoma brzo i tako pet-šest puta. Za ovu biljku nisu potreba nikakva hemijska sredstva, ni prskanje, ona traži samo fizički rad. Mora se okopavati kao kukuruz, a ne trpi sušu ni korov.

- Imam oko 600 stabala zasađenih na Fruškoj gori. Od 100 stabala, dobija se 50 kubika ogrevnog drveta svake godine, a godišnja potrošnja je oko 10 kubika. To znači da u narednih 30 godina neću razmišljati o ogrevu. Proizvodim sadnice koje prodajem po ceni od 200 dinara za komad, uglavnom po vašarima u Šidu i u Rumi. Od ovog posla ne može da se živi, ali može da posluži kao dodatni izvor prihoda - kaže Šerfezi.

S. Mihajlović
foto: **M. Mileusnić**

AKTUELNOSTI

INĐIJA • AKTUELNO IZ ZEMLJORADNIČKE ZADRUGE „SREM”

Završeni jesenji poslovi

Kako kažu u Zemljoradničkoj zadruzi "Srem" u Indiji, ovih dana se privode kraju jesenji poslovi. Setva je delom završena, preostalo je još nešto malo površina koju treba sejati. Prema rečima direktorice Ane Nebesni svi poslovi su urađeni na vreme, ali i dalje imaju sličan problem a radi se u oknjižbi imovine zadruge, koja je u državnoj svojini.

- Ono što je ovih dana aktuelno u samoj zadruzi jeste setva pšenice koju ćemo posejati na oko 150 hektara zemljišta, od čega je već posejano stotinak hektara. Upredo sa ovim poslom završili smo skidanje kukuruza sa oko 200 hektara a preostalo je još oko 70 hektara - kaže Ana i navodi da u zadruzi vrše uslužno sušenje ku-

Ana Nebesni

kuza za njihove kooperante.

- Uspeli smo sve predviđene poslove da završimo u optimalnom roku tako da možemo reći da smo zadovoljni. Sa druge strane

bez obzira na visoke prinose koje smo ostvarili cena je veoma loša kako za pšenicu tako i za kukuruž. To znači da imamo cene na nivou od pre deset godina što je zaista teško za sve poljoprivrednike - kaže ona i ističe da je to najčešći razlog lošeg poslovanja zadruge.

- Moram da podsetim da imamo stado od oko 180 umatičenih ovaca, a sada je u toku jagnjenje tako da uvek imamo nekog posla vezovanog za radove na njivi - kaže direktorica i ističe:

- U pitanju su tovna jagndjad koja su namenjena za mesnu industriju, a s obzirom da država daje subvencije za umatičene ovce trudimo se da što više proširimo stado.

Što se tiče plasmana proizvoda na tržište poput pšenice, kukuruza i suncokreta, kaže da zaista nemaju problem sa tim ali ono što otežava posao kao i kod mnogih poljoprivrednika jeste nezadovoljavajuća cena.

Ona ističe da zadruga stalno prakti nova kretanja i trendove pa se opredeljuju za nove hibridne vrste pšenice i kukurza koje daju odlične prinose i dobar rod.

- Nove vrste više ispuštaju vlagu i na taj način znatno smanjuju troškove gase, odnosno sušenja. Što se tiče vremenskih prilika možemo reći da nam zaista idu na ruku - tvrdi ona.

Pred kraj razgovora ona se osvrće i na problem sa kojima se zadruža susreće a reč o uknjižbi imovine.

- Mi smo tip stare zadruge koja nije privatna i bez obzira što je donet novi zakon o zadrgama stalno imamo isti problem. Tokom svih ovih godina imali smo brojne poteškoće da opstanemo ali smo ipak preživeli i dočekali konačno da se krajem decembra 2015. zakon usvoji i stupi na snagu. Međutim, Ustav ne poznae društvenu svojinu, tako da sve ono što zakon predviđa u praksi je malo primenljivo. Gde god se obratimo nailazimo na nerazumevanje pojma državne i društvene svojine, tako da nam to stvara poteškoće. Nadamo se da će se situacija promeniti iduće godine i da ćemo rešiti situaciju koje imaju brojne zadruge u Srbiji - kaže na kraju direktorica.

M. Balabanović

ŠAŠINCI • ZEMLJORADNIČKA PORODICA ŽIKE ŽEGARCA

Ljubav prema zemlji jača je od svega

- U odnosu na pre nekih dvadeset godina, posao više nije toliko težak. Danas jedan mlađ poljoprivrednik koji želi da se bavi ratarskom proizvodnjom, u toku godine ima oko 100 dana posla. Problem je u tome što zbog nedefinisanih odnosa u poljoprivredi, mlađ čovek ne može da sagleda neku perspektivu, jer jednostavno ne zna šta ga čeka sutra – kaže Žika Žegarac

Šašinci su nekada bili poznati kao selo gde vredni domaćini utove od 10.000 do 20.000 tovlenika, a sada ih ima oko 2.000. U turnusu je bilo i do 1.000 goveda, dok ih je danas najviše 150 u celom selu. Danas je slika potpuno drugačija. Porodica uzornog 55-godišnjeg poljoprivrednika iz ovog sela, Žike Žegarca, bavila se nekada i stočarstvom, a sada isključivo ratarskom proizvodnjom i svinjarstvom. U svom tovu uzgajaju svinje rase jorkšir, landras i durok, a plasman je obezbeđen i osiguran zahtevajući klanici „Nedeljković“ koja je smeštena u Šašincima. Trenutno je u oboru 30 komada svinja, a jedan broj je nedavno prodao. Uprkos svim problemima koji prate ovu granu stočarstva, kupuje prasice kako bi započeo novu proizvodnju.

– U principu, sada su sve svinje dobre. Na teritoriji Vojvodine je tendencija da se manje uzgajaju one stare rase svinja koje su imale velelike količine masti. Osnovno stado se promenilo, ljudi koji uzgajaju krmače imaju vrlo kvalitetan priplodni materijal, tako da gde god da kupujemo, kupimo dobro prase. Mnogo

veći problem predstavljaju stalne oscilacije cene na tržištu. Cena je na početku godine bila 105 dinara, pa je u avgustu skočila na 200 dinara, a onda je krajem septembra pada na 140 dinara, kaže Žika.

Proizvodni krug, kada je reč o ishrani i tovu svinja, zatvara sa ratarskim kulturama. Uglavnom, sve što se na njivi proizvede, potroši se za ishranu stoke, a jedan deo plasira se i na tržište. Sa sinom Đorđem, koji je odlučio da se bavi poljoprivredom i ostane na svom porodičnom imanju, obrađuje 60 jutara zemlje, od čega je 40 jutara u sopstvenom vlasništvu, a 20 jutara zemlje je u zakupu. Od ratarskih kultura seju soju, kukuruz, pšenicu, sunčokret.

– Ova godina je bila vrlo povoljna i dozvolila je da se razviju sve kulture. Imali smo dobar rod pšenice, za soju je ovo takođe bila godina izvan proseka, imaćemo rekordan prinos kukuruza. Da bi postigli vrhunske prinose, uložili smo u potrebnu agrotehniku, počevši od jesenjeg prihranjivanja dubretom, pa do svih onih neophodnih prolećnih mera, govori Žegarac, ali i iznosi problem koji godinama unazad mu-

či poljoprivrednike:

– Sve je rodilo ali je opet pitanje kako ćemo na kraju finansijski proći. U poslednjih 10 godina je uvek isto. Kada je slab rod, cene su veće, kada rodi, cene se obaraju, i seljak nekako ostane na istom. Imamo takav osećaj da kao da neko tačno zna koliko je seljaku dovoljno, taman da bi opstao, preživeo, i mogao da pokrene novu proizvodnju. Može se zaraditi jedino po sistemu velikih brojki. Ukoliko neko obrađuje veliki posed, primer, 200 jutara, tada se nešto da zaraditi. Ovi mali proizvođači koji obrađuju 50 jutara, oni se nekako pokriva, vrte se, da baš ne budu na gubitku. Opet seljak ne može da gleda da mu je zemlja u korovu, da je ostavljen neobrađenu, a to čini mi se dobro zna i država, i to tako ide. Mislim da u Srbiji danas ipak ima mnogo onih koji se bave poljoprivredom, i da je tendencija, kao u nekim zapadnim zemljama, da taj broj mora da se smanji. Naišao sam na jedan podatak da se oko 37 odsto stanovništva kod nas bavi poljoprivredom. Taj broj se mora svesti na nekih 10 procenata, mora doći do ukupnjavaanja poseda, i jednog drugačijeg načina i organizacije bavljenja poljoprivrednom proizvodnjom, kao i samog života na selu.

Domaćinstvo Žike Žegarca vodi računa o savremenoj proizvodnji, i u dvorištu je smeštena brojna mehanizacija, kombajn, tri traktora, sejalice, prikolice, i sve druge priključne mašine koje su u modernoj poljoprivrednoj proizvodnji potrebne.

– Život na selu se mnogo promenio, i stalno se menja. Najpre danas poljoprivrednik, ako želi da bude uspešan, mora da prati sva kretanja u sferi poljoprivrede. Stalno se unapređuju i pojavljuju nove sorte, nove agrotehničke mere, i mi tome moramo da se prilagođavamo. Takođe, svi smo mi ranije

Poljoprivrednik Žika Žegarac

bilo okrenuti na naše, domaće tržište, ali sada na sva kretanja utiče berza. Uvek kada nam se govore cene, pariteti, pomislu se mnoge inostrane berze, i mi smo neminovno vezani za dešavanja na tržištu u svetu. Prilagođavamo se evropskim cenovnim kretanjima i pratimo situaciju, pokušavajući da se u svemu pronađemo. Na žalost, mi poprilično kaskamo za Evropom. Tamo se seljak, farmer, stimuliše da ostvari što veće prinose i da ima kvalitetnu proizvodnju. Kod nas vlasta nesigurnost u proizvodnji, nestabilnost cene, subvencije nisu na onom nivou koji je seljak potreban.

Žegarac kaže da bi voleo da vidi neke nove mlade ljudi koji žele da na selu ostanu i bave se poljoprivredom.

– Bavljenje poljoprivredom danas u odnosu na pre nekih dvadeset godina je neuporedivo lakše, i posao više nije toliko težak. Danas jedan mlađ poljoprivrednik koji želi da se bavi ratarskom proizvodnjom, u toku godine ima oko 100 dana posla. Problem je u tome što zbog nedefinisanih odnosa u poljoprivredi, mlađ čovek ne može da sagleda

neku perspektivu, jer jednostavno ne zna šta ga čeka sutra. Mlađi ljudi su nestrpljivi i žele da rezultati budu odmah vidljivi. Pošto to nije moguće, dolazi do razočarenja i kada nakon 3-4 godine ti mlađi ljudi sađaju da tapkaju u jednom mestu i da nigde nema bilo kakvog napretka, dižu ruke od zemlje, i traže bilo kakav drugi posao.

Njegov sin Đorđe je ipak odlučio da mu osnovno zanimanje bude poljoprivreda i da ne napušta porodično imanje i svoje selo. I ne samo to, Đorđe je i zaljubljenik u konje, pa tako dvorištem paradiraju 6 grla lipicanerske rase, četiri kobile i dva muška ometa. Držanje konja je lično zadovoljstvo, skup hobi, velika ljubav i velika obaveza. Ali kaže Žika, ljubav nema cenu, pa se zato toliko voli i zemlja, i konji upregnuti u karuce. Pošto je još toga ostalo što za dana treba poraditi, držeći se navike da što može danas, ne treba ostavljati za sutra, domaćin Žegarac više vremena za razgovor nema, uz osmeh i poruku da se nadada da će ipak doći neki bolji dani za sve nas.

M. Ninković

TRADICIJA

LAĆARAK • KOD VLADIMIRA SAVIĆA U SEZONI DOK PEČE RAKIJU

Najbolja je rakija koja se peče u društvu

Kao i svaki ozbiljan posao, a pečenje rakije to svakako jeste, ovaj posao treba obavljati u društvu. Ovo mnogi prepoređuju. Komšiluk će uvek rado pomoći, svratiti, pa na kraju i probati novu rakiju. Degustatora, iskustva i saveta nikada dosta, ali jedno je jasno: ne treba preterivati, jer se može dogoditi da bude pokvareno piće koje se peče. Na sve to kada peče rakiju misli Vladimir Savić iz Laćarka koji već blizu četiri decenije radi ovaj posao krajem septembra ili početkom oktobra. Peče rakiju od svog voća uz dokupljivanjem, zavisno od godine i rodnosti šljiva, a poslednje dve ili tri godine to radi sa komšijama porodicom Drobac koji imaju svoj šljivik.

– Kažu da ja znam peći rakiju pa smo počeli zajedno i dobro nam ide. Zajedno radimo, delimo troškove. Od kazana imamo 10 do 14 litara rakije jačine 20 gradi. Ja dodajem dva procenta šećera to stalno radim od kako sam rečem. Nisam tehnički, ali malo sam čitao i slušao da to nije loše. Kada bih imao veliku količinu šljiva ne bih ni toliko sta-

Njemu je njegovo najbolje

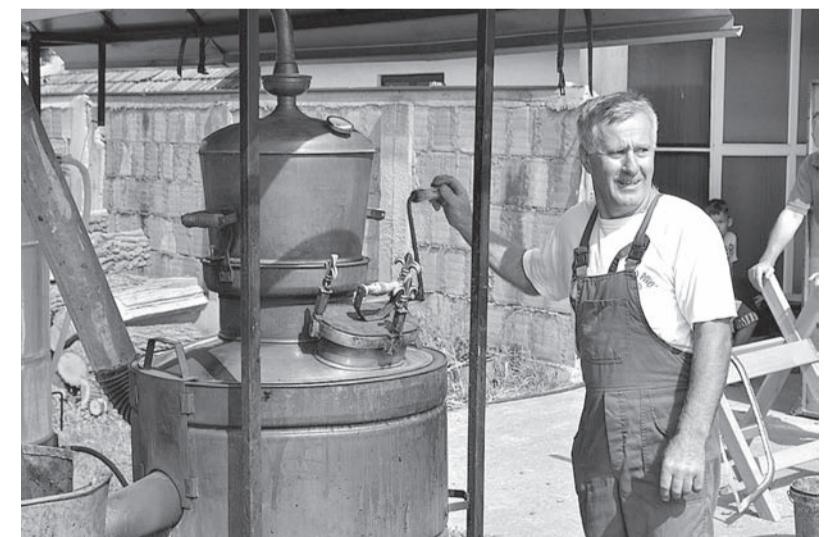
vljao šećera, ali šećer treba da ubije oporost u rakiji i doda slastkoču koju je voće izgubilo do pečenja rakije – objašnjava Vladimir.

Savić ima na svom placu voćnjak sa 60 stabala raznog voća, medju njima najviše šljiva, a komšijska porodica Drobac ima samo šljivu i to preko 50 stabala. Sve što ispeku ostavljaju sebi, poklanjam, nikad ni litru nisu prodali. Kazan su ložili u dvorištu kod komšija koji su pomagali oko drva, donosili kom, odnosili ostatke dok je o rakiji pričao samo Vladimir.

Svestan je Savić da pridruživanje Evropskoj uniji donosi promene i u oblasti proizvodnje pića u Srbiji, ali ne haje što neće moći peći rakiju onako kako je navikao.

– Znam sve što nam donose ti njihovi propisi, mi smo ih već usvojili samo još ne primenjujemo. Ja sam pristalica reda i rada i to mi ne smeta. Dobro je što smo kandidati za EU, ali ja bih bio zadovoljan da mi sada prihvatišmo njihove propise, jer su oni za red i ta rad. Kad sve saberem mislim da bi nam i to dovelo sada mnogo u ponašanju prema radu uopšte – kaže Vladimir.

Ovaj Laćarac smatra da je njegova rakija najbolja. U svom podrumu

Vladimir Savić kod kazana

Savić više buradi rakiju, ima ih nekoliko vrsta. Voli samo rakiju od svih žestokih pića, a piće je pred ručak isključivo i to po čašicu. Piti umereno nije greh. Vladimir ne krije da njegovu ukućanu suprugu i dve čerke smatraju da ne treba da peče toliko rakije koliko godišnje ispeče, ali on zna svoje. Ne smeta neka stoji u podrumu jer što više stoji to je piće bolje.

S.D.- M.M.

Kvalitet je neophodan u svakom poslu

Bavimo se rasadničarskom proizvodnjom što podrazumeva rasad povrća i cveća. Što se tiče posla u stakleniku, ovih dana radimo dezinfekciju objekata i zamenu najlona. Planiramo da postavimo novi sistem za navodnjavanje i na taj način unapredimo uslove za proizvodnju - kaže Branko Stokić

Agronom iz Indije Branko Stokić, u svom poljoprivrednom gazdinstvu u porodičnoj kući više od 15 godina se uspešno bavi proizvodnjom povrća i cveća, a tokom letnje sezone proizvode i kuvani paradajz. Kako kaže, sezona paradajza je završena, pa sada prelaze u plastenik, gde ih očekuje puno posla tokom zimskog perioda.

- Kada govorimo o paradajzu, mogu da kažem da je sezona bila više nego dobra. Rezultat ove godine je kvalitet koji smo ponudili prethodnih godina, pa su i ove sezone redovne mušterije pazarile cedeni paradajz koji proizvodimo - počinje priču Branko i kaže da je

cedeni paradajz koštao 50 dinara, a kuvani u staklenoj ambalaži 110 dinara. - Ljudi mahom znaju za našu proizvodnju, a sezona je trajala od 15. avgusta do 05. oktobra.

Kada se završi ovaj posao Branko se okreće stakleničko - plasteničkoj proizvodnji, a kako kaže, imaju nekoliko segmenta u okviru rasadnika.

- Bavimo se rasadničarskom proizvodnjom što podrazumeva rasad povrća i cveća. Što se tiče posla u stakleniku, ovih dana radimo pripremu, odnosno dezinfekciju objekata i zamenu najlona. Ove jeseni planiramo da postavimo novi sistem za navodnjavanje i na taj način una-

predimo uslove za proizvodnju - kaže ovaj agronom.

- Sada imamo ukupno sedam objekata koji su dobro opremljeni, greju se svakodnevno, u periodu od novembra do aprila u zavisnosti od vremenskih prilika. Da bi biljke dobro napredovala potrebna je optimalna temperatura od 10 do 20 stepeni. Imamo deo staklenika gde smo postavili električne termočebadi i tu je temperatura oko 25 stepeni. U zavisnosti od visine i položaja biljaka temperatura se podešava - ističe on i kaže da je kao i u svakoj proizvodnji neophodno konstantno ulaganje.

- Kada je reč o povrću, prethodnih godina smo imali u ponudi rasad paradajza, krastavaca, paprike, tikvica, a na proleće nameravamo da se okrenemo samo salati.

U svom rasadniku Branko Stokić ima preko 200 vrsta biljki, a ukoliko se gleda po sortama ima ih više od 1.000.

- Svake godine nabavimo po desetak novih biljki, evo baš smo nedavno nabavili novu vrstu „vredne Lize“ koja je zanimljiva jer uspeva na suncu. Inače, ovo cveće je poznato po tome što se uzgaja u hladovini, ali ovo je specijalan hibrid koji može da podnose visoke temperature. Što se tiče svetnih sadnica najtraženije su muškatle a imamo 46 sorti, zatim puno sorti surfinije, vrbene, ukrasni kupus, dan i noć i hrizanteme, to je ono što najviše ide - ističe on.

Branko Stokić, agronom

- Preko zime imamo više posla nego u proleće, jer je biljka neophodna nega, počevši od određene temperaturе, vlažnosti do praćenja zdravstvenog stanja. U objektu ne smeju da postoje insekti i veoma je važno obaviti sve pripremne radnje pred zimsku sezonu - kaže Branko.

U plasteniku proizvodnju uključena je cela porodica, a po potrebi se angažuju i dodatni radnici. Kako ističe Branko, skoro 90 posto prodaje se obavlja od kuće, a ponekad se biljke prodaju na izložbama i nešto manje na pijacama.

- To je rezultat našeg šesnaestogodišnjeg rada - poručuje on i kaže da je u poslu najbitniji kvalitet i tržište.

- Naravno da nismo mogli sve da postignemo za jednu godinu, već je ulaganje išlo sukcesivno, strogo planski i namenski. Svaki dinar koji je išao za ulaganja, uložen je tamo gde treba. Da bi dobro radili moramo podizati kvalitet - naglašava Branko i kaže da će tek biti većih ulaganja, odnosno da bi trebalo uložiti u sistem hlađenja, ali o tom potom.

Na kraju razgovora Branko navodi da je svake godine konkurenca sve veća jer se ljudi sve više odlučuju na pokretanje plasteničke i stakleničke proizvodnje. Međutim, ono na čemu on insistira, jeste konstantno ulaganje, praćenje potreba tržišta i, iznad svega, kvalitet.

M. Balabanović

U rasadniku preko 1.000 biljaka

Projekat „Boje znanje za bolje imanje – čitaj da bi znao“ realizovan uz sufinansiranje Opštine Indija

NAUKA U PRAKSI

Preduslovi za uspešnu proizvodnju u zaštićenom prostoru

Piše: Branislav Ogrizović, PSS Sombor

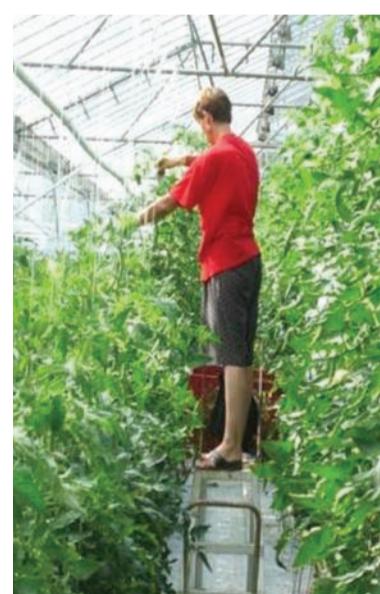
Staklenici/plastenici su složeni objekti, a svi oni koji su po veličini iznad hobi programa, tj. namenjeni za proizvodnju i sticanje dohotka, predstavljaju manje ili više složenu zelenu fabriku. Za njeno formiranje potrebna su velika ulaganja, ali se i prihod pri uspešnom poslovanju meri velikim sumama. Obračunava se ne po jutru ili hektaru, već po kvadratnom metru. Pre ulaska u proizvodnju u zaštićenoj sredini treba dobro razmisli i obaviti samoocenjivanje.

Na samom početku treba sa gledati da li vlastito porodično imanje ili udružena porodična imanja ispunavaju preduslove za ostvarenje uspešne proizvodnje u zaštićenom prostoru. Navedeni preduslovi mogu se još proširivati i menjati njihov značaj, redosled, pre svega sa stanovišta specifičnosti pojedinog regiona, biljne vrste pa i grupe proizvođača. Najvažniji činoci koji utiču na opredeljivanje za ovaj vid proizvodnje su:

- izvesnost plasmana - poznavanje tržišta, o prethodno poznavanje i iskustvo u proizvodnji istih ili sličnih biljnih vrsta,

- raspolažanje povoljnom lokacijom i mikrolokacijom za postavljanje objekta,
- mogućnost obezbeđenja dovoljne količine vode potrebnog kvaliteta po prihvatljivoj ceni,
- mogućnost obezbeđenja potrebnih investicionih sredstava,
- natprosečno znanje i odgovornost,
- briga o kvalitetu proizvoda i zaštiti životne sredine,
- spremnost za stalnu brigu o usevu,
- sposobnost dovođenja posla do kraja,
- spremnost na fizički rad – lično ili angažovanjem obučenih radnika,
- poznavanje tehnike kontrole i upravljanja i stalno unapređivanje primene

Tržište je, naravno, najvažnije. Poznavanje tržišta, ali i osećaj za njegov razvoj i nastanak novih mogućnosti proizvodnje, od najvećeg je značaja. Smatra se da u nekoj državi ili regionu značajne količine povrća mogu da se plasiraju tokom cele godine ukoliko je prihod po domaćinstvu 600 do 800 evra mesečno. Dakle, tada postoji realno tržište. Naravno da ima onih koji imaju i znatno veća pri-

Šta da se proizvodi posebno je pitanje

manja, ali, ukoliko je, kao što je kod nas slučaj, njihov broj mali ne postoji značajno tržište. Treba biti vizionar, predviđeti daljnji razvoj i povećanje prihoda stanovništva. Ukoliko standard bude nastavio da raste, a približavanjem Evropskoj uniji to će se, kao i u drugim državama dogoditi, brzo će rasti broj kupaca i tržište.

Uvek ostaje kao rezerva proizvodnja van glavne sezone, pre svega u predsezoni, pri čemu je tada cena proizvoda niža, a broj potencijalnih kupaca znatno veći. U celom pristupu treba imati ideju o zacrtanoj viziji razvoja proizvodnje i rasta korak po korak. Pri takvoj konceptciji već na samom početku treba neke od elemenata i sklopova sagledati pa i pribaviti u skladu sa očekivanim rastom.

Šta da se proizvodi posebno je pitanje. Tu treba biti fleksibilan i otvoren za ponekad i značajne zakrete. Tako, na primer, može u budućnosti da se očekuje proizvodnja novih vrsta povrća i voća, ali će se sigurno povećavati proizvodnja bilja iz oblasti hortikulture, za uređenje prostora. Proizvodnja može da bude namenjena za posebne prigode, na primer jelke za Božić i Novu godinu, ili cveće za 8. mart.

Kako prodavati? Idealno bi bilo da postoji proizvodnja po ugovoru, ali to je gotovo neostvarivo. Potencijalni kupci bili bi lanci supermarketa i/ili hotela. Izvoz je neizvestan,

konkurenčija velika, pa se na to može računati tek kada se „stasa“ i „pohvataju konci“.

Šta je realnost? Proizvodnja za veletrgovce i za male distributere. Ukoliko postoje uslovi, a lokacija staklenika/plastenika je povoljna, može da se prodaje direktno iz njega. Može je i kombinovanje više načina prodaje. Dobra mogućnost bilo bi povezivanje sa drugim

proizvođačima u interesno udrugovanje sa ciljem da se reguliše – usaglaši ponudu i potražnja i stabiliziraju cene. Stoga dobar proizvođač mora da bude kooperativan i spreman na fer saradnju. Na žalost, ne postoji univerzalna „šema“ osvajanja tržišta, koja bi svakom proizvođaču pomogla da definiše mogućnost plasmana.

Једини у Срему, радио народне музике

Uvek kažem da sam seljak

Domaćom proizvodnjom napravljen svojevrstan brend u malim razmerama, prepoznatljiv po kvalitetu proizvoda, te Folćani imaju sve više mušterija

Nemaju neko veliko gazdinstvo, ali pristojno žive od poljoprivrede kombinujući stočarstvo i stočarstvo. Obraduju oko 18 hektara zemlje, više iz arende, nego svoje, i sve što proizvedu nađe svog kupca, od pernate živine do tovljenika i junadi. Oni su **Zdenka i Miroslav Folćan** iz Stare Pazove. Miroslav je po profesiji veterinarski tehničar, ali se tim poslom kratko bavio. Okrenuo se zemljoradnji, odnosno stočarstvu i isključivo žive od toga, dodatnog posla nemaju.

– Samim tim što sam se opredelio za veterinaru, znači da volim životinje. I supruga uživa u tome, kao i deca. Jeste da je sve to svaštarenje, ali živimo isključivo od toga. Nema nam nikakvo dopunsko zanimanje. Držimo svinje, junad, ranije smo imali ovce i koze, a sada pernatu živinu, guske, patke, kokoške, čurke. Prodajemo meso, jaja... Ne idemo na pijacu jer imamo svoje mušterije koje znaju da je sve to naše, domaće i dolaze kod nas kući da paze.

Imamo kupaca iz Beograda, Nove Pazove i najviše iz Stare Pazove. Da ne kažem, neki brend je napra-

Imaju svoju prasad

vlijen, u malim razmerama, ali je prepoznatljiv po kvalitetu, tako da svake godine imamo sve više i više kupaca. Shodno tome, povećavamo proizvodnju. U tovu uvek imamo po 10-11 bikova, 20-30 tovljenika, kako u kom turnusu, ali držimo kontinuitet proizvodnje. Ratarske kulture, kukuruz, soja, tritikal, ječam, suncokret, uglavnom nam služe za ishranu stoke, pa zato i kažem da sam više stočar nego ratar - objašnjava Miroslav Folćan. A kako teže organskoj proizvodnji hrane, Folćani svo povrće proizvedu u svojim baštama, prvenstveno za sebe. Što pretekne, prodaju. U prodavnici, vele idu samo po hleb i mleko pošto krave ne drže, sve ostalo imaju svoje. Dogodine planiraju povećanje jata pataka jer se dobro prodaju, bolje od gusaka.

– Guske supruga voli zbog guščije masti, dok deca vole te sitnije životinje. Sin **Filip** (10) voli da hrani zečeve, a kćerka **Marija** (13) živinu. Znate, u sve treba ugraditi ljubav, a pošto i deca vole sa nama

Miroslav i Zdenka Folćan

da rade, ništa nam nije teško. To je deo dana kada smo svi zajedno i ispunjeni kroz rad – ponosno priča naš domaćin.

Znanje veterinarskog tehničara primenjuje samo na svojoj stoci, ovako, kaže ne radi. Sa kolegama se konsultuje kada je potrebno i to je sve što se tiče profesije veterinarskog tehničara. Za sebe uvek kaže da je seljak i to, sitan. Ima svoju mehanizaciju i poslove oko obrade zemlje, uglavnom obavlja sam. Sezonsske radnike uzima samo za izvoženje stajskog dubiva na njive i žali se da ih je teško naći. Nije problem ni plaćanje, nego, niko te poslove neće da radi.

– Ima ona izreka, use i u svoje kljuse, ako treba duže ču da radim, i uradim kako treba. Za stoku moram da proizvedem hranu pa i to što se bavim ratarstvom, to je podređeno ishrani stoke. Zato ja za sebe

kažem da sam prevashodno stočar. Ne poljoprivrednik, to je za mene širok pojam. Seljak, to je moje zanimanje – isključiv je Miroslav.

Supruga Zdenka pomaže u svim poslovima oko stoke, bašta je njen zaduženje i ništa joj ne pada teško. Navikla je od malena sve da radi, još kod roditelja koji su isto držali stoku i obrađivali zemlju.

– Volem taj posao. Nije mi ništa teško. Jeste, da si cele godine zbog stoke vezan za kuću, ali isto vam dođe i da nege radite, obavezni ste. Nije to toliko unosno, ali za naše potrebe i pritojan život imamo. Čovek mora da se trudi i da radi – kaže Zdenka i dodaje da, uz dobru organizaciju, stignu da odu i na godišnji odmor i da su zadovoljni svojim skromnim i skladnim životom. Nisu od onih ljudi koji žele previše.

G. Majstorović

NAUKA U PRAKSI

Candidatus Phytoplasma solani - prouzrokovac crvenila kukuruza

Da bi se sprečila pojava crvenila kukuruza, potrebno je suzbijati korove kako u parceli, tako i na uvratinama, kanalima, poljskim putevima, jer pojedine korovske vrste predstavljaju prirodni rezervoar ove fitoplazme

Piše: Dipl. ing Senka Mišković

Simptomi crvenila kukuruza su prvi put opisani u Banatu 1957. godine, i pojavljivali se sporadično, sve do 2002. i 2003. godine kada je došlo do epifitotične pojave koje je rezultiralo smanjenjem prinosa kukuruza od 40 do 90 procenata. Iako, crvenilo kukuruza mogu izazvati različiti patogeni, kao i nepovoljni vremenski uslovi ili nedostaci mikro i makro elemenata, dokazano je da je glavni prouzrokovac crvenila kukuruza stolbur fitoplazma (*Candidatus Phytoplasma solani*), a cikada *Reptalus panzeri* vektor prenosio. Pored kukuruza, ova fitoplazma parazitira i duvan, krompir, paradajz, papriku, patlidžan, cikorijska grašak, pšenica, a od korovskih biljaka najčešće divlji sirak, poponac, koprivu i tatu.

Kod kukuruza, prvi simptomi se primećuju krajem jula i početkom avgusta, kada dolazi do pojava crvenkasto-ljubičaste boje na glavnom lisnom nervu u zoni klipa, zatim se crvenilo širi na list, rukavce i stablo. Zaražene biljke zbog prekida dovoda iz sprovodni snopića ranije sazrevaju, smanjuje se nalivanje zrna te su zrna svenula, nenalivena i smežurana.

Crvenilo kukuruza prenosi cikada *Reptalus panzeri*, koja ima jednu generaciju godišnje, imago je prisutan samo od sredine juna, pa sve do kraja jula meseca. Odrasli insekt se hrani listovima kukuruza i vrši zarazu. Krajem jula i početkom avgusta ženke polažu jaja u zoni korena kukuruza, krajem avgusta i početkom septembra dolazi do pijenja jaja i

Cikada Reptalus panzeri

pojave larvi koje se hrane korenom kukuruza do polovine oktobra. Nakon setve pšenice larve cikade nastavljaju svoj razvoj, na korenju pšenice, od sredine juna dolazi do eklozije imaga nove generacije.

Da bi se sprečila pojava crvenila kukuruza, potrebno je suzbijati korove kako u parceli, tako i na uvratinama, kanalima, poljskim putevima, jer pojedine korovske vrste

Crvenilo kukuruza

predstavljaju prirodni rezervoar ove fitoplazme. Takođe, izbegavati dvopolje, a posebno setvu pšenice

posle kukuruza. Hemijske mere suzbijanja vektora nisu do sada potvrđile opravdanost primene.

Ove voćke je najbolje posaditi u jesen

Smokva – Kod svih starih naroda suptropskih krajeva, sveži i Sivi plod smokve bio je izvor mnogih blagodati ljudskog življenja. Brojne su i vrlo zanimljive legende o moći i snazi nadahnutoj drvetom smokve. Kao hranljivo i lekovito voće, smokva je bila poznata pre 4000 godina u Mezopotamiji. U orijentalnim zemljama smatra se simbolom plodnosti i razmnožavanja. Smokvini plodovi, sveži ili suseni, hranljivi su i energetski vrlo vredni. Smokva obnavlja organizam nakon duže bolesti i telu pruža novi elan i snagu. Smokva sadrži važne vitamine B grupe, vitamine C i beta karoten. Od minerala sadrži kalcijum, kalijum, magnezijum, fosfor, gvožđe i bakar. Količina magnezijuma u svim plodovima je tri puta veća nego u svežim. Zato su suve smokve važan izvor vug minerala neophodnog za mišiće, krvne sudove i nervne ćelije. Razmak sadnje između biljaka je 2 metra.

Dud – Zrele, vrlo slatke i aromatične, bele ili tamnoljubičaste dudinje jedu se sveže, prerađene ili osušene. Osušene dudinje mogu da zamene šećer i zbog toga ih melju i dodaju testu pri izradi slatkisa. Od dudinja izrađuju sokove, kompote, slatka, žeče, sirupe i drugo. Rakija od dudinja vekovima je jedno od obeležja Vojvođanske ravničice.

Mušmule - Japanska mušmula - je zimzelena voćka, a srodnik joj je jabuka. Uvrštena je u suptropskovoće, ali bez problema podnosi temperaturu vazduha i do -10°C. Uz to dobro podnosi sušu, a nešto slabije jaki vetar. Naraste 50-100 m u visinu, najčešće 3-4m. Listovi su naizmenični, jednostavni. Dugi su 10-25cm i tamnozelene boje. Cvatanje započinje u oktobru, a završava u decembru, u periodu kada je većina voćaka u fazi mirovanja i bez lišća. Cvetoći se formiraju u piramidalnim grozdovima (metlicama) na vrhu jednogodišnjih izboja. Bele suboje, a prečnik im je 2cm. Imaju pet latice. Imaju prijatan, sladak miris koji se može osetiti sa velike daljine. Plodovi su zreli u kasnu zimu ili rano proleće. Veliki su 3-5cm. Plodovi su ovalnog, zaobljenog ili kruškolikog oblika. Boja im je žuta, narandžasta, ili ređe crvenkasta. Najsladi su kad su mekani i žuti. 30% ploda sadrži semenka. Plodovi joj se koriste u pripremi želea, marmelade, sirupa, likera, itd Takođe se često koriste i u pripremi voćnih salata. Mladi plodovi se koriste za pravljenje pita. Sirup japanske mušmule se u tradicionalnoj kineskoj medicini koristi za ublažavanje kašlja. U Japunu se jede sveže ili nekad konzervirana, jer joj plod zna biti presladak.

Domaća mušmula – ima vrlo krupan plod, okruglastog oblika. U vreme jestive zrelosti ukus je slatko-nakiseo. Veoma je otporna vrsta i može se gajiti bez hemijske zaštite.

Grožđe – Ljana - stvorena moldavska stona sorta ranog sazrevanja (početak septembra), srednje rodno-

Orah kasni, rodni

sti. Otportna je na peronosporu, oidi-um i sivu trulež grožđa. Ima srednje krupne, rastresite grozdove, krupne, izdužene, belo-žute bobice finog uku-za. Takođe može dugo da se čuva na čokotu bez promene kvaliteta grožđa.

Štrašenski - moldovska sorta ve-liko bujnosti i rodnosti Veliike. Interesantna je Zbog Vrlo krupnih, atraktivnih grozdova i krupnih crnih Veoma Bobica. Pogodna je za čardaklige sam pergole. Sazreva rano (početak septembar). Oporna je naperonosporu, osetljiva na pepelinicu, sivu plesan i niske temperature.

Lasta - Prva jugoslovenska stona sorta otporna na plamenajuću. Stvorena je u Sremskim Karlovcima, priznata 1991. godine. Sazreva približno u istovremenu kad i Muskat Hamburg. Dobre je rodnosti, otporna na trulež grožđa, ali osetljiva na oidi-um. Grozd je srednje krupan, lepe strukture, rastresit, bobice su krupne, ujednačene poveličini, izdužene, belo-žute boje, hrskave konzistencije. Ukus je prijatan, blago muskatan. Zrelo grožđe može da se čuva na čokotu do prvih mrazeva pri čemu zadržava svežinu.

Dunje - šampion dunja - Ima krupne plodove prosečne mase oko 360g. Oblik ploda kruškast, pokožica limun žute boje. Meso umerene sočnosti slatko na kiselo i mirišljavo. Sazreva u oktobru. Stablo je bujno rasta. Osetljiva je na smotavca plodova. Rađa redovno i obilno, opršaju je Leskovačka i Pazardžijska.

Vranjski dunjac - Plodovi su vrlo krupni, od 500-1000g. kruškolikog oblika, maljava zlatnožute boje. Meso žuto kiselkasto slatko, sundjerastosabijeg kvaliteta od leskovačke. Sazreva u oktobru. Stablo bujno krupnog lišća, dekorativno. Osetljiva na štetne insekte smotavca plodova a plod osetljiv na uboje. Opršivač joj je Leskovačka dunja.

Leskovačka dunja - Plodovi krupni od 300-500g. Jabučastog oblika, okruglasti, glatkog pokožice, slabo izraženih rebara, bez malja. Pokožica

ploda svetložuta mirišljava, meso belo, čvrsto, sočno, aromatično. Sazreva u oktobru. Stablo je srednje bujno okruglaste krune. Osetljiva je na štetne insekte smotavca plodova, otporna na mraz. Leskovačka dunja spada u red najboljih sorti na svetu. Dobra je za industrijsku preradu, od nje se pravi voćni sirup. Kasno cveta, rađa redovno. Opršaju je vranjska dunja.

Orasi – Orah Tisa - Vegetaciju počinje srednje rano, a završava nešto kasnije. U cvasti ima i do 20 ženskih cvetova, ali maksimalno zameće 7-8plodova, sa velikim genetskim poticajom rodnosti, s velikim genetskim potencijalom rodnosti. Praktično je otporna prema Gnomonia Junglandis. Rađa dobro i redovno. Ima krupne plodove (15 g), okruglastog oblika. Ljuskica je tanka, a randman jezgre visok i pored toga što ne ispunjava ljušku najbolje. Jezgra nije dovoljno svetla što joj se može uzeti kao nedostatak. Cveta skoro homogamno.

Orah Jupiter - Odlikuje se kracom vegetacijom. Drvo je srednje rodno i bujno. Vegetacijski period je relativno kratak. Rano rorodi i dobro rađa. Plod je lepog oblika, srednje krupan (oko 12g). Jezgro je manje svetlo što joj se uzeti kao nedostatak.

Orah kasni rodni - Odlikuje se kratkom vegetacijom koja počinje oko 15 dana posle šampiona, a 10 dana kasnije je završava. Redovno izbegava pozne prolećne mrazeve. Cveta skoro homogamno. Veoma je rodna selekcija manje bujnosti. Rodni su joj i lateralni pupoljci koji donose veliki deo roda. Plodovi su srednje krupni (oko 12g), malo kupasti. Jezgra je lepe svetle boje. Randman jezgre je nešto niži (oko 46%), što je jedina mala oselekcijska.

Orah Srem - ima vegetaciju skoro identičnu sa sortom Šejnovo, srednje rano započinje vegetaciju, a nešto kasnije je završava. Drvo je srednje bujno i vrlo rodno. Plod je vrlo krupan (oko 15g), lepog izgleda, svetložut i kvalitetan. Ljuskica je tanka i vrlo glatka (randman jezgre je oko 57%). Veoma je rodna i kvalitetna sorta oraha.

Orah Šejnovo - je najbolja i najrasprostranjenija bugarska sorta. Vegetaciju počinje nekoliko dana pre šampiona, a završava desetak dana kasnije. Drvo je srednje bujno i rodno, ako se obezbede dobiti opršivač jer je ovo izrazito protandrična sorta. Ima srednje krupan plod (oko 12g), lepog oblika. Ljuskica je tanka i vrlo glatka (randman jezgre je oko 57%). Veoma je rodna i kvalitetna sorta oraha.

Orah rasna - se odlikuje kracom vegetacijom. Vegetaciju počinje 2-3 dana posle šampiona, a završava oko 7 dana kasnije. Veoma rodna selekcija manje bujnosti. Počinje rađati još u rasadniku. Cveta skoro homogamno. Ima krupne plodove (oko 14g), malo kupaste. Randman jezgre je 52%. Preporučuje se za masovno gajenje u kontinentalnim klimatskim uslovima

Sampion dunja

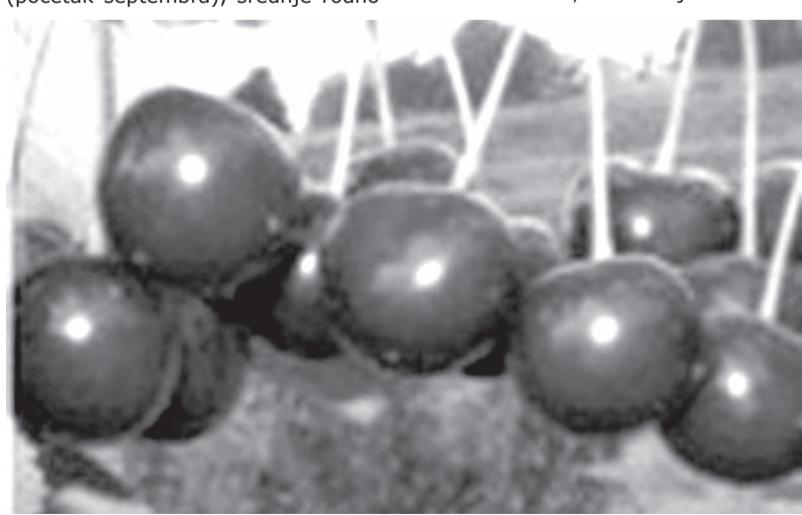
Trešnje burlat

rodnost, a dozore u trećoj trešnjinoj nedelji. Plod je velik, sročnik, težak 7-10 grama. Plod je sledećih dimenzija: visina 24 mm, širina 22 mm i deblina 26 mm. Kožica ploda je žarko do tamno crvene boje, bista se, a meso je čvrsto i lepo se odvaja od koštice, koja je sitna. Plod ima srednje dugu peteljku. Prilikom višegodišnjeg uzaštopnog ocenjivanja ploda, ova sorta dobila je odlične ocene.

Rana Bigi - Proizveo ju je selektor P. Argot u Francuskoj. U proizvodnju je puštena 1. put 1998. godine. Vrlo je rana sorta, a preporučujemo se gde postoje uslovi za vrlo rano sazrevanje. Ova vrlo rana sorta dozревa 2 do 5 dana pre, pre cenjene vrlo rane sorte Burlat i klona Burlat C1, a to bi bilo oko 20. maja. Sorta razvija veoma bujna stabla sa širokim krošnjama, s velikom obrastajućom rodnom površinom. Osim velike bujnosti, rano ulazi u produktivnu dobu i daje redovne i visoke prinose. Cveta kasno. Sorta se ne može oploditi sopstvenim polenom, tj. nije samooplodna već se oplodjuje polenom sorti Burlat, Lapiš i Sveevt heart. Plod je veliki, prosečna masa ploda iznosi od 9 do 10 grama. Oblik je okruglastoplosnatog a kožica mu je crvena. Mesu je čvrsto, crvene boje, slatkog do srednje kiselkastog ukusa. Plodovi dozrevaju vrlo rano ali ne jednolično, pa berbu treba sprovesti u tri navrata. Inače su plodovi srednje osjetljivi na pucanje kožice i mesa, ako u vreme dozrevanja, odnosno bubrenja čelija učestalije padaju

Trešnje – Burlat - Francuska sorta, sazreva krajem druge nedelje zrenja trešnje. Srednje ranog cvetanja, dobro podnosi transport. Plod je snažan, tamnocrvene boje, srednje veličine ili veliki, veoma sladak i sočan, sa čvrstim mesnatim delom. Kao rana trešnja u vreme zrenja nije podložan napadu trešnje muve. Sorta je delimično samoplodna i opršava se takođe sa drugim ranim sortama trešnja. Dobrio prašivači su Van, Stela, Lionska rana i Suvenir. Može se uzgajati na blagokiselim zemljistima.

Vigared - Vigred je sorta vrlo otporna na uobičajene bolesti, a u poređenju s ostalim sortama osetljiva na mraz. Plodovi su otporni na pučanje i dobro se skladište. Rastne sorte jest srednje bujan, donekle raširen, grane lepo obrastaju. Cveta srednje kasno i obilno, a nepovoljnim vremenskim uslovima cvetnja kasni. Cvet je velik, a takav je i list. Ima odličnu

Višnja Šumadinka

Stanje voćarskih i ratarskih kultura

Na lokalitetu Futog usevi kupusa se nalaze u fazi od glavice do glavice spremne za berbu (BBCH 45-49).

Vizuelnim pregledom biljaka kupusa registrovano je prisustvo larvi kupusnog moljca (*Plutella maculipennis*) na 8% biljaka i larve kupusne sovice (*Mamestra brassicae*) na 4% biljaka.

Preporučuje se proizvođačima kupusa pregled biljaka na prisustvo larvi navedenih štetočina. Ukoliko se registruje njihovo prisustvo, a radi sprečavanja ubušivanja larvi u glavice preoručuje se hemijski tretman insekticidom Mavrik (tau-fluvalinat) 0,3 l/ha. S obzirom da počinje berba kupusa obavezno obratiti pažnju na karencu insekticida koja za preporučeni preparat iznosi 7 dana.

Azijska voćna mušica

Na teritoriji koju pokriva RC Vršac, na lokalitetu Malo Središte, u zasadu vinove loze je početkom septembra registrovan prvi primerak azijske voćne mušice - *Drosophila suzukii*. U toku daljeg monitoringa, tokom septembra, ustanovljeno je prisustvo imaga i na ostalim vino-gradarskim lokalitetima: Gudurica, Veliko Središte, Vršac-potez prema Mesiću.

Na lokalitetima Taraš, Orlovat, Aradac, Melenci, Perlez i Zrenjanin obavlja se monitoring ove štetočine putem lovnih klopki u zasadima vinove loze.

Ova štetočina pripada grupi polifagnih štetočina, što znači da napada veliki broj biljnih vrsta. Najugroženije su vrste tanke pokožice ploda: malina, kupina, jagoda, trešnja, višnja, vinova loza. Ženka čvrstom testerastom legalicom zaseca plodove koji su u fazi sazrevanja i ubacuje jaja unutar njih. Razvoj larve se odvija unutar ploda a siguran simptom prisustva je pojava truleži pre sazrevanja. Dodatni problem u suzbijanju ove štetočine je brza reprodukcija - za 7 dana u idealnim uslovima završava ciklus od jajeta do imaga.

U našem regionu u jesenjem periodu su najugroženiji zasadi vinove loze. Ove godine je berba grožđa uveliko trajala u momentu registrovanja prvih imaga, ali se problematika njenog suzbijanja treba ozbiljno shvatiti s obzirom da će ova štetočina biti prisutna od sledeće godine od početka vegetacije.

U našoj zemlji nema registrovanih insekticida za suzbijanje azijske voćne mušice. Kao mere borbe pre-

poručuje se:

- postavljanje velikog broja klopki za izlovljavanje imaga. Na plastičnim bocama probušiti nekoliko rupa a veliki otvor prekriti gazom. Flaše se pune rastvorom 1,5 dl crnog vina+1,5 dl jabukovog sirčeta koji služi kao atraktant,
- ukloniti sve plodove koji zaoštaju posle berbe da bi se sprečio dalji razvoj voćne mušice u njima,
- zaražene plodove spaliti,
- ukloniti stabla zove, divljih kuhinja oko zasada koji su takođe domaćini ove štetočine,
- vršiti kontrolu ambalaže i opreme za berbu da bi se sprečilo širenje transportom.

I na teritoriji delovanja RCNiš u zasadu vinove loze i kupine registrovano je povećano prisustvo azijske voćne mušice (*Drosophila suzukii*). Prvi ulov imaga azijske voćne mušice registrovan je 13.09.2016. u zasadu kupine i vinove loze. Prisustvo azijske voćne mušice registrovano je i na teritoriji delovanja RC Zrenjanin.

Štetočine uljane repice

Na području delovanja RC Sombor uljana repica se nalazi u fenofazi od 2-7 listova razvijeno (po BBCH skali 12-17). Vizuelnim pregledom useva uljanih repica na punktovima Karavukovo, Apatin i Sombor registrovali smo prisustvo :

- pagusenica repičine lisne ose (*Athalia rosae*) na 15-55 % biljaka
- imaga buvača (*Phyllotreta spp*) na 5 % biljaka

Ove štetočine najveće štete nose uljanoj repici u ranijim fazama. Izgrizaju lišće a u slučajevima intenzivnijeg napada može doći do potpunog uništavanja lisne mase.

Pojavoprivednim proizvođačima se preporučuje obilazak parcela u cilju utvrđivanja prisustva i repičine lisne ose i buvača kao i njihove brojnosti. Ukoliko se u usevima utvrdi prisustvo

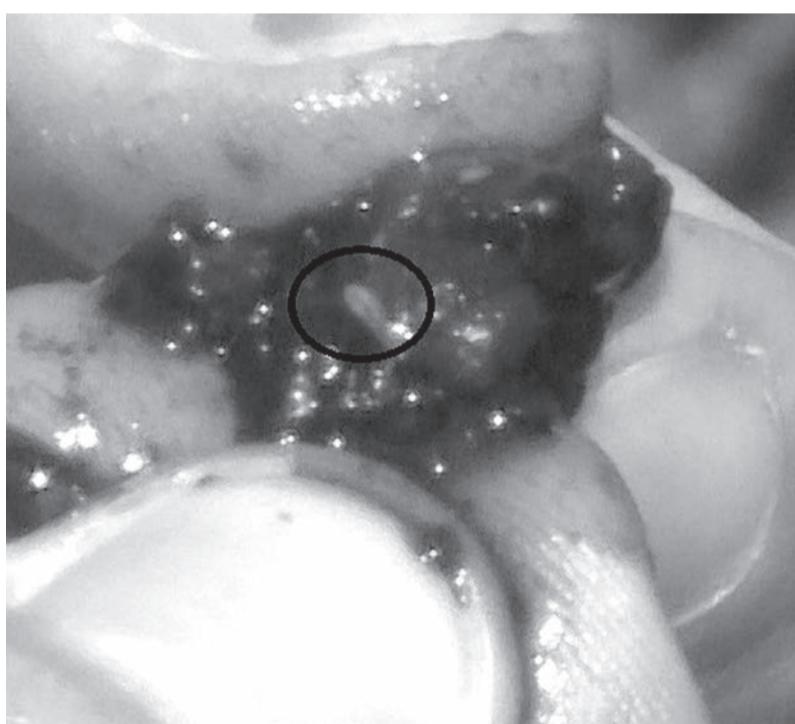
- jedna pagusenica repičine lisne ose /biljci ili 50 pagusenica /m² ili
- 10% oštećene lisne mase od buvača

Potrebitno je primeniti neki od navedenih insekticida:

- Pyrinex super (a.m. hlorpirifos + bifentrin) 0,4 – 0,5 l/ha
- Talstar 10 EC, Fobos EC (a.m. bifentrin) 0,15 l/ha
- Fastac 10 EC (a.m. alfa-cipermetrin) 0,1 l/ha
- Grom (a.m. lambda-cihalotrin) 0,25 l/ha

Imaga buvača

Larva azijske voćne mušice u plodu maline

Larva kupusnog moljca

spp. na 48% biljaka, na donjem i srednjem listu glavice kod karfiola i 26% biljaka brokolija ima simptome samo na donjem listu.

S obzirom na najavljene padavine neophodno je preduzeti fungicidni tretman.

U našoj zemlji za zaštitu kupusa postoje registrovani fungicidi samo za zaštitu od prouzrokovaca plamenjače kupusa (preparati na bazi bakra). Prema EPPO standardu PP2/7(1), za suzbijanje prouzrokovaca crne pegavosti kupusnjača mogu se koristiti fungicidi na bazi hlorotalonila, mankozeba, difenkonazola. Prilikom odabira preparata voditi računa o karenci u odnosu na rok berbe.

Crna pegavost na karfiolu i brokoliju

Vizuelnim pregledom proizvodnje karfiola i brokolija na lokalitetu Lukićeve (sorte karfiola: Malaga,

Cadillac, Kastor; sorte brokolija: Monopoli, Partenon, Monako); datum rasadiovanja od 06. do 19.07., faza razvoja po BBCH skali 41 (početak formiranja glavice) registrovano je prisustvo simptoma crne pegavosti lista - prouzrokovač Alternaria

Gusenica repičine lisne ose

Larva azijske voćne mušice u plodu kupine

Halyomorpha halys, braon mramorasta stenica

Piše: Dr Aleksandra Konjević,
Departman za fitomedicinu i zaštitu životne sredine,
Poljoprivredni fakultet, Univerzitet u Novom Sadu

Teritoriju Srbije naselila je nova invazivna vrsta stenice, *Halyomorpha halys* (Heteroptera: Pentatomidae) koja predstavlja opasnost za veliki broj gajenih biljaka (Slika 1). Nakon što je 2004. godine prvi put zabeležena na teritoriji Evrope, braon mramorasta stenica raširila se u velikom broju zemalja, i praktično naselila veliki deo ovog kontinenta. U našoj zemlji *H. halys* registrovana je u oktobru 2015. godine na graničnom prelazu Vatin (Vršac) na bilijskim spontanim flore i platama, kao i u okolini Beograda. Tokom 2016. godine mramorasta stenica raširila se u južnobanatskom regionu, teritorija opština Vršac, Bela Crkva, Zrenjanin, i sa biljkama spontane flore prešla u useve soje i paradajza na kojima, za sada nisu registrovane značajnije štete. Međutim, prema iskustvima drugih zemalja, u godinama koje slede ekonomski značajne štete mogu biti nastati u navedenim kulturama ali i u mnogim drugim, poput jabučastog i koštičavog voća, vinove loze, kukuruza i sl.

Braon mramorasta stenica je invazivna vrsta, poreklom iz Azije, sa izuzetno visokim potencijalom da postane ekonomski značajna vrsta velikog broja gajenih kultura. Spada u grupu insekata sa nepotpunim preobražajem koji u toku razvića prolaze kroz tri faze: jaje, larva/nimfa i adult tj. odrastao insekt. Štete nanose i larve i imagi sisajući biljni sokovi iz praktično svih nadzemnih delova biljaka. Simptom napada su sitni beličasti okrugli ubodi, koji kasnije mogu prerasti u nekrotične pege. Na napadnutim plodovima često se, osim nekrotičnih pega, uočava i pojava deformacija što umanjuje tržišnu vrednost plodova. U slučaju jakog napada može dovesti do opadanja plodova i potpunog gubitka prinosa. U kukuruzu i soji, kao posledica napada braon mramoraste stenice, može doći do pojave neobrazovanja semena. Vrsta je sklona grupisanju te se često grupno i seli sa jednog useva na drugi, zbog čega je na parcelama izražen tzv. ivični efekat, odnosno veća brojnost jedin-

Slika 1: Izgled Imaga
(foto: Z. Gavrilović)

ki, pa i procenat štete izraženiji po ivicama polja nego u sredini.

Morfološki izgled ove stenice najviše podseća na čestu vrstu u našim uslovima, *Raphigaster nebulosa*, međutim od nje se prvenstveno razlikuje po izgledu pipaka i izgledu membranoznog dela krila tj. hemielitri. Kod vrste *H. halys* vršni deo četvrtog i bazalnog deo petog članka pipaka imaju beli prsten na crnoj osnovi (Slika 2), dok je kod vrste *Rh. nebulosa* beli prsten prisutan samo u osnovi IV i V članka pipaka. Glava mramoraste stenice je gotovo četvrtasta na vrhu. Sa ventralne strane kod mramoraste stenice nema izraštaja između nogu, dok se kod *Rh. nebulosa* uočava abdominalni trn koji dopire do uzbogljjenja prvog para nogu. Larve *H. halys* su vrlo upadljive i karakteristični ih su beli prstenovi na tibijama sva tri para nogu, beli prstenovi na pipcima, ali i bočne ivice protoraksa koje imaju izraštaje nalik na bodlje (Slika 3).

Odrasle jedinke šire se aktivnim letom, dok su larve, uprkos nedostatku krila, vrlo živahne i u stanju da se hodajući aktivno sele sa biljke na biljku. U Evropi je zabeležena jedna generacija godišnje, dok u nekim delovima Azije ima 4-6 generacija u toku jedne godine. Prezimljava imago, a stadijum larve zavšava se

Slika 4: Larva *H. halys* (levo) i larve *Nezara viridula* (desno) (foto: A. Konjević)

©Aleksandra Konjević

nakon pet larvenih stupnjeva. Prema literaturnim navodima donji temperaturni prag evropske populacije iznosi 12,2 °C. Nakon buđenja u proleće i dosta dugog perioda dopunske ishrane dolazi do parenja i ovipozicije. Period polaganja jaja je takođe dug, od juna do kraja avgusta, pri čemu najveći broj jaja biva položen na naličje listova, u grupicama od 20-30 jaja, ponekad i više. Mlade, tek isplijene larve drže se na okupu, da bi tek nakon prvog presvlačenja krenule u aktivnu potragu za hranom. Štete nanose tokom cele vegetacije. Po osobinama i štetnosti veoma je slična, takođe invazivnoj, vrsti *Nezara viridula*, zelenoj povrtnoj stenici (Slika 4), čija je masovna pojava u našoj zemlji prvi put zabeležena 2011. godine u soji, i od tad predstavlja redovnog člana entomofaune u mnogim kulturama, često sa ekonomski izraženim štetnim efektom. Poput većine stenica, i mramorasta stenica luči neprijatan miris koji je zapravo odbrambeni mehanizam od prirodnih neprijatelja, zbog čega ih ptice uglavnom izbegavaju. Od prirodnih neprijatelja mramorastu stenicu najviše ugrožavaju parazitoidi jaja iz reda opnokrilaca (Hymenoptera), ali i predatorske vrste stenica, grabljivih muva i grinja.

Za našu zemlju navedena stenica je nova vrsta, te nema registrovanih preparata za njeno suzbijanje. Sa druge strane, spada u familiju Pentatomidae koja se uglavnom suzbija preparatima na bazi piretroida (bifentrin, permethrin, fenpropatrin), neonikotinoida i acefata. U zonama gde ima jajnih parazitoida poljoprivrednim proizvođačima se ne preporučuje upotreba pesticida iz grupe piretroida, jer su oni neselektivni i utiču na redukciju brojnosti prirodnih neprijatelja. Prisustvo parazita najlakše se uočava pregledom jaja pri čemu parazitirana jaja imaju ljubičastu boju.

Slika 2: Glava i pipak *H. halys* (foto: A. Konjević)

©Aleksandra Konjević

Nastupajući period godine je period kada jedinke mramoraste stenice polaze u potragu za mestima povoljnim za prezimljavanje. To može biti u blizini drvenastih biljaka, pri čemu je veći broj jedinki zabeležen pod korom platana. Sa druge strane, ovo je stenica, koja, češće od svih drugih vrsta familije Pentatomidae, u jesen naseljava kuće, stanove, terase, šupe i slična mesta u čovekovom neposrednom okruženju. Imago se zavlače kroz pukotine, prozore i vrata i pronalaze mirno mesto na kome, u fazi hibernacije, ostaju do proleća. Stoga je period jeseni doba tokom koga *H. halys* izaziva uznemirenost, a ponekad i paniku među stanovništвом. Za čoveka je mramorasta stenica bezopasan organizam, mada su, u slučaju prenamnoženosti jedinki, u zatvorenom prostoru moguće alergijske reakcije kod osetljivih osoba.

Preventivne mere sprečavanja uz nemiravajućeg efekta kod ljudi podazumevaju zatvaranje rupa i otvora na objektima, postavljanje mreža na vratima i prozorima, kako bi se sprečio ulazak jedinki u zatvorene prostore. U slučaju izuzetno visoke brojnosti stenica na spoljašnjim zidovima kuća moguća je upotreba sintetičkih piretroida, ali je kratkog efekta. Osim mehaničkih preventivnih mera, u zatvorenim prostorima ne preporučuje se upotreba insekticida.

Zbog značaja navedene invazivne vrste za poljoprivrednu proizvodnju i ukrasno bilje, ukoliko se primete jedinke braon mramoraste stenice u većem broju u nekoj gajenoj kulti, ili urbanim i semiurbanim mestima, pojavi bi trebalо prijaviti najbližoj poljoprivrednoj stanici ili o tome obavestiti Laboratoriju za entomologiju, Poljoprivrednog fakulteta, Univerziteta u Novom Sadu.

Slika 3: Larva *H. halys*, detalji glave i protoraksa (foto: A. Konjević)

Rak debelog creva

U članku objavljenom u časopisu Nacionalnog instituta za rak, navodi se da se upoređivanjem podataka dobijenih od 694 žene obolele od raka debelog creva i 1.622 žene iz kontrolne grupe, došlo do zaključka da se uzimanjem estrogena ili kombinacijom estrogena i progesterona za polovinu smanjuje rizik oboljevanja od raka na probavnom traktu

Američka istraživanja su pokazala da kod 30 odsto obolelih od raka debelog creva uzrok je nasledni faktor.

Izrasline na debelom crevu često postaju kancerogene. Ali kombinacija malih doza dva leka, starog – „Sulindac“ i novog „Eki-569“, mogla bi jednog dana da spreči rast polipa i potpuno eliminiše strašnu bolest. Njujorski naučnici načinili su revolucionarni pomak pomešavši ove lekove. Uzeli su po 25 odsto od njihove standardne doze i shvatili da je to 95 odsto efikasnije od pojedinačne upotrebe tih medikamenta. Osim toga, smanjenu dozu „Sulindac-a“ prati i manje neželenih efekata, pa je pacijenti lakše podnose.

Kliničko ispitivanje, po svojoj prilici spasonosne kombinacije, treba uskoro da počne.

Estrogen kao preventiva

Kod žena koje primaju hormonsku terapiju nakon menopauze, značajno se smanjuje opasnost od raka debelog creva, pokazala su najnovija istraživanja američkih lekara. U članku objavljenom u časopisu Nacionalnog instituta za rak, navodi se da se upoređivanjem podataka dobijenih od 694 žene obolele od raka debelog creva i 1.622 žene iz kontrolne grupe, došlo do zaključka da se uzimanjem estrogena ili kombinacijom estrogena i progesterona za polovinu smanjuje rizik oboljevanja od raka na probavnom traktu.

Lučenje izvesne kiseline iz žuči, koja utiče na pojavu raka debelog creva, pod uticajem hormona se smanjuje, smatraju autori studije koja potvrđuje blagotorno dejstvo terapije na zdravlje žena nakon menopauze.

Za sada je utvrđeno da hormonska terapija smanjuje opasnost od osteoporoze i srčanih obolenja, a postoji sumnja da podstiče pojavu raka dojke.

Aspirin protiv raka debelog creva?

U stodesetoj godini od rođenja, aspirin je doživeo novi procvat. Kod leka odomaćenog na celoj planeti ponovo su otkrivene nove neslućene mogućnosti. I to sve zahvaljujući, u prvom redu, priznatom engleskom naučniku ser Džonu Vejnju koji je, sprovevremeno, za doprinos u oblasti farmakologije dobio najveće priznanje – Nobelovu nagradu.

Ser Džon Vejn došao je do otkrića. Pored toga u organizmu poznatog enzima „ciklookigenaze 1“ (KOKS 1) koji ima zaštitnu ulogu u želucu, bubrežima i trombocitima (krvne pločice), ovaj naučnik otkriva i „ciklookigenazu 2“ (KOKS 2) koja se upravo stvara tokom zapaljivog procesa i deluje suprotno svom sabratu.

(Nastaviće se)

Aspirin je doživeo novi procvat

Rak kože

Zbog dobro poznate istanjenosti i propustljivosti ozonsko omotača u stratosferi, intezivno ultravioletno (UV) zračenje prodire takoreći neometano do zemlje, gde smo mu izloženi na milost i nemilos. Stoga pitanje zaštite postaje sve aktuelnije..

Od UB-A i UB-B zraka naročito su razarajući ovi drugi, energijom izuzetno bogati. UB-B zraci, mada zastupljeni u sunčevoj svetlosti sa svega 0,5 odsto, mogu pogubno da deluju na ćelije naše kože. Pogode li "molekul nasleda" u unutrašnjosti ćelije, ishod nalikuje na pustošenje

– zbog aktivnosti gena raka ili blokiranja enzima čiji je zadatak obavljanja raznih „popravki“.

Fatalne posledice su, za sada najizraženije u Australiji, gde su medicinari za poslednjih deset godina zabeležili drastičan porast pojave raka kože, za trideset od četrdeset odsto.

Stari recepti

Starinska karamel torta

Potrebno je za kore: 3 jajeta, 190 gr šećera, 4,5 kašike vrele vode, 4,5 kašike ulja, 120 gr brašna, 150 gr mlevenog oraha, 1 kašičica praška za pecivo;

Potrebno je za karamel krem: 500 ml mleka, 8 kašika oštrog brašna, 340 gr šećera, 30 gr putera, 30 - 50 gr čokolade

Priprema: jaja dobro umutiti sa šećerom da posvetle i budu penasta (desetak minuta). Uliti ulje i vrelu vodu i još malo mutiti. Dodati brašno pomešano sa orasima i praškom za pecivo i sjediniti sa jajima blagim prevtanjem.

Masu sipati u podmazan i pobršen kalup prečnika 20 cm i peći 40 minuta na 180°C. Gotovo testo ohladiti na rešetki i preseći popreko na 3 dela.

Tortu sam pekla u okruglom obruču sa podesivim stranicama koji nisam podmazala, a odozdo sam stavila foliju koju sam gužvanjem pričvrstila za obruc i položila ga u pleh koji je glumio dno. Na ovaj način testo ne splasne posle pečenja i površina biskvit (patišpanja) je ravna, samo se nožem obrubi pečeno testo, prevrne i pažljivo se ukloni folija.

Kore mogu i odvojeno da se peku.

Za krem uzeti od predviđenog mleka onoliko koliko je potrebno da se razmuti brasno i sjediniti da bude glatko.

Preostalo mleko staviti da provri i dodati razmučeno brašno. Mešajte žicom oko 5 minuta, da se krem lepo zgusne. Može se odmah mikserom da mutiti, a može i kada se krem skloni sa ringle.

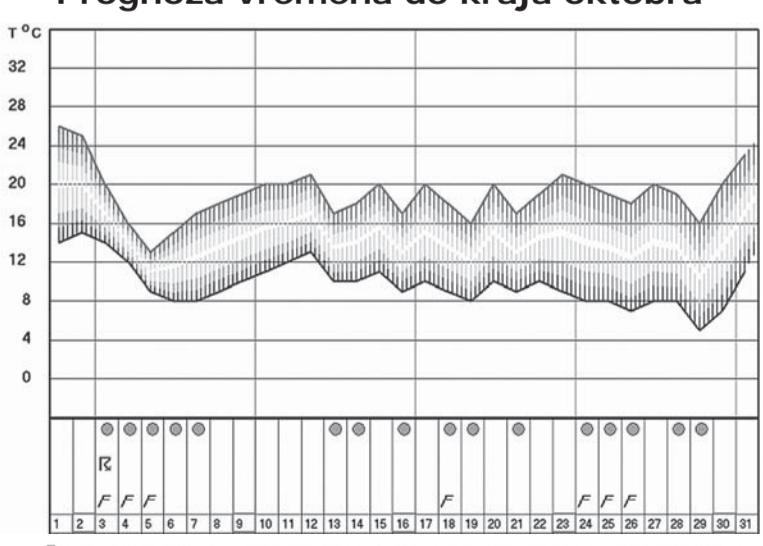
Kad je krem upola kuvan, staviti u drugom sudu šećer da se topi na laganoj vatri. U otopljen i karamelisan šećer

ćer sipati spremljeni krem sa mlekom i sve zajedno na tihoj vatri mešati da se sve lepo izjednači i karamelisani šećer skroz otopi. Na kraju dodati puter i čokoladu i promešati.

Kore filovati ohlađenim karamel kremom, premazati celu tortu odozgo i sa strane i dekorisati po želji. Ja sam je ukrasila po starinski, mlevenim orasima i jezgrima oraha.

Prognoza vremena do kraja oktobra

Promet roba na Produktnoj berzi

od 3. 10. do 7. 10. 2016.

Najvažnije iz protekle nedelje:

- Pad cene kukuruza
- Dešavanja na svetskim berzama

Može se slobodno reći da se u prošloj nedelji konstatacija o odstvrtu robno-berzanskog prometa, preslikala i na ovu nedelju. Statistički podatak da je ipak došlo do rasta prometa, potpuno je irelevantan, sobzirom da je u nedelji za nama prometovano svega 125 tona robe, u dinarskoj vrednosti od 1.925.000,00 dinara.

Pomenuti promet registrovan je na tržištu kukuruza, čija cena i dalje pada u odnosu na prethodnu nedelju. Oba berzanska ugovora kupoprodaje kukuruza, u ukupnoj količini od 125 tona, realizovana su po ceni od 15,40 din/kg, sa PDV-om

(14,00 din/kg, bez PDV-a), što je za čitavih 6,67% niže nego prethodne nedelje. Kako je po ovoj ceni kupovao samo onaj ko mora, stiče se utisak da pomenuta cena ne predstavlja samo prosek, nego i maksimalnu cenu koja se u ovom trenutku može postići za ovogodišnji rod kukuruza.

Prodajne cenovne kotacije za soju novog roda, kretale su se na nivou od oko 38,50 din/kg, bez PDV-a, koliko se za soju plaćalo pre 3-4 nedelje, ali zainteresovanih kupaca nije bilo.

Nepremostivi cenovni "spred" ponude i tražnje, slično tržištu

Pregled zaključenih i ponuđenih količina, kao i dijapazon zaključenih i ponuđenih cena poljoprivrednih proizvoda tokom protekle nedelje, dati su u sledećoj tabeli:

ROBA	PONUЂENA KOLIČINA (t)	CENA PONUDE DIN/KG SA PDV-OM	ZAKLJUČENA KOLIČINA (t)	ZAKLJUČENA CENA DIN/KG SA PDV-OM	PROMENA U ODNOŠU NA PRETHODNU NEDELJU
Kukuruz, rod 2016.	425	15,40	125	15,40	-6,67%

PRODEX

Ovonedeljni pad cene kukuruza, doveo je do novog pada indeksne vrednosti PRODEX-a, na nedeljnem nivou. Aktuelna vrednost ovog berzanskog indeksa iznosi 191,48 indeksnih poena, što je za 3,34 indeksnih poena manje nego prešlog petka. Ovo je inače šesta

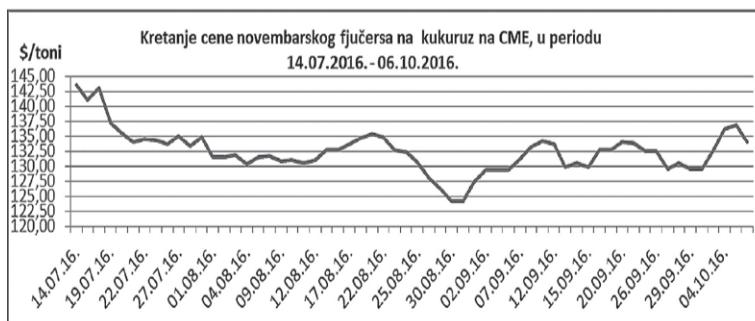
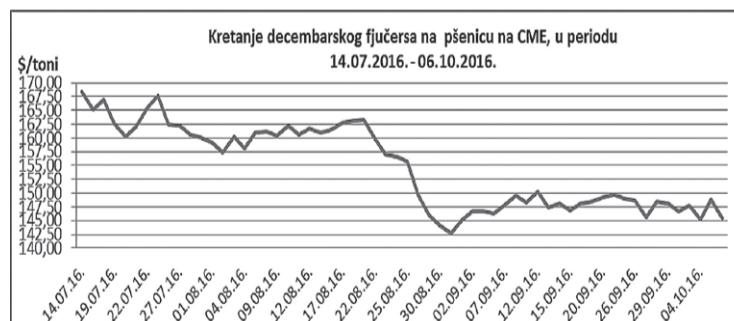
nedelja za redom kako ovaj pokazatelj beleži pad indeksne vrednosti. U odnosu na sam kraj avgusta, vrednost PRODEX-a je pala za čitavih 22,07 indeksnih poena, što dovoljno govori o aktuelnom cenovom sunovratu na domaćem tržištu ratarskih kultura.

soje i dalje je prisutan i na tržištu pšenice. Bez zadovoljavajuće ino-tržišne, domaći kupci-izvoznici nisu zainteresovani da kreću u ozbiljniju kupovinu pšenice izvoznog kvaliteta. Istovremeno ni domaći trgovci ni preradivači za standardni SRPS kvalitet, prosečnih parametara, nisu spremni da plate više od 14,50 din/kg, bez PDV-a, što je za potencijalne prodavce i dalje malo. Po svemu sudeći "pat" pozicija će potrajati dok se na ino-tržištu ne desi nešto dramatičnije u kontekstu rasta svetske cene pšenice, ili dok iznurenii nelikvidnošću, domaći proizvođači-prodavci ne budu prinuđeni da još više spuste svoje prodajne cenovne kotacije.

Cene poljoprivrednih proizvoda u protekloj nedelji na vodećim robnim berzama su bile sledeće:

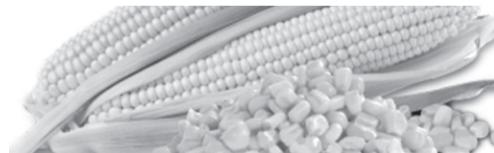
PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP, DECEMBARSKI FJUČERS 2016.					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Pšenica	147,71 \$/t	145,29 \$/t	145,29 \$/t	148,81 \$/t	145,36 \$/t
Kukuruz	132,51 \$/t	136,22 \$/t	137,08 \$/t	136,85 \$/t	134,01 \$/t

Poslednji izveštaj USDA-a, gde se procenjuje da je došlo do pada zaliha kukuruza, je pozitivno uticao na trend kretanja cene fjučersa

ove robe na čikaškoj berzi početkom nedelje. Međutim, pritisak žetve i potvrđeni dobri prinosi sa požnjevenih površina su krajem nedelje

doveli do pada cena. Cena kukuruza je u Americi u odnosu na prošlu nedelju viša za 3,40%, dok je cena pšenice pala za 0,85%.

BUDIMPEŠTA	
PŠENICA	KUKURUZ
134,93 €/t (fjučers dec 16)	128,35 €/t (fjučers nov 16)

EURONEXT PARIZ	
PŠENICA	KUKURUZ
158,25 €/t (fjučers dec 16)	159,50 €/t (fjučers nov 16)

Na Euronekstu je nastavljen negativni cenovni trend. Pšenica je jeftinija za 2,16%, a kukuruz za 0,62%. U Budimpešti su, u evrima posmatrano, cene više za 1,65% za pšenicu i 2,71% za kukuruz.

PREGLED DNEVNIH PROMENA CENA NA CME GROUP					
	ponedeljak	utorak	sreda	četvrtak	petak
Soja, zrno, nov. 16	350,54 \$/t	357,52 \$/t	354,00 \$/t	351,50 \$/t	352,16 \$/t
Sojina sačma, okt. 16	297,90 \$/t	305,90 \$/t	304,50 \$/t	303,80 \$/t	154,44 \$/t

Novembarski fjučers na soju je u poslednjih nekoliko dana poskupeo za 0,86%, a na sojinu sačmu za 1,21%.

E-mail: nsberza@eunet.rs,
internet sajt: www.proberza.co.rs
INFO SLUŽBA
021/443-413 od 7₃₀ do 14₃₀

SPOZOR
Francuski hibridi
kukuruza i suncokreta
Limagrain d.o.o.
21000 Novi Sad, Radnička 30a
Tel: 021/4750-788; Fax: 021/4750-789
miroslav.sidor@limagrain.com
branimir.alivojovic@limagrain.com
www.limagrain.rs

VOĆE 3.10.2016. - 10.10.2016.

Mesto prikupljanja cena: Beograd - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Ananas (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	160.00	200.00	170.00	pad	slaba
2	Banana (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	120.00	125.00	125.00	pad	dobra
3	Breskva (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	120.00	120.00	120.00	bez promene	vrlo slaba
4	Dunja (sve sorte)	Domaće	kg	100.00	110.00	100.00	pad	vrlo slaba
5	Grejpfrut (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	140.00	150.00	150.00	pad	prosečna
6	Grožđe (belo Afuz Ali)	Uvoz(uvoz)	kg	75.00	80.00	80.00	rast	prosečna
7	Grožđe (belo Italija)	Uvoz(uvoz)	kg	90.00	100.00	100.00	rast	slaba
8	Grožđe (belo Smederevka)	Domaće	kg	50.00	50.00	50.00	-	vrlo slaba
9	Grožđe (belo ostale)	Domaće	kg	80.00	110.00	80.00	pad	prosečna
10	Grožđe (crno Hamburg)	Domaće	kg	80.00	85.00	85.00	rast	dobra
11	Grožđe (crno ostale)	Domaće	kg	70.00	95.00	80.00	bez promene	dobra
12	Jabuka (Ajdared)	Domaće	kg	30.00	40.00	35.00	bez promene	dobra
13	Jabuka (Delišes ruž.)	Domaće	kg	35.00	50.00	45.00	bez promene	prosečna
14	Jabuka (Delišes zlatni)	Domaće	kg	35.00	50.00	40.00	bez promene	dobra
15	Jabuka (Gloster)	Domaće	kg	35.00	40.00	35.00	-	vrlo slaba
16	Jabuka (Greni Smit)	Domaće	kg	35.00	45.00	40.00	pad	dobra
17	Jabuka (Jonagold)	Domaće	kg	35.00	40.00	35.00	pad	dobra
18	Jabuka (Mucu)	Domaće	kg	35.00	40.00	35.00	bez promene	prosečna
19	Jabuka (ostale)	Domaće	kg	40.00	60.00	40.00	rast	prosečna
20	Kivi (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	80.00	85.00	85.00	-	vrlo slaba
21	Kivi (sve sorte)	Uvoz(uvoz)	kg	120.00	125.00	120.00	pad	slaba
22	Kruška (Viljamovka)	Domaće	kg	90.00	95.00	90.00	rast	prosečna
23	Kruška (Viljamovka)	Domaće	kg	100.00	110.00	100.00	-	slaba

POVRĆE 3.10.2016. - 10.10.2016.

Mesto prikupljanja cena: Beograd - kvantaška pijaca

R.B.	Proizvod	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
				min	max	dom		
1	Blitva (sve sorte)	Domaće	vezu	10.00	13.00	13.00	pad	dobra
2	Boranija (olovka)	Domaće	kg	60.00	80.00	80.00	-	vrlo slaba
3	Boranija (šarena)	Domaće	kg	80.00	80.00	80.00	bez promene	vrlo slaba
4	Boranija (žuta)	Domaće	kg	80.00	100.00	100.00	rast	vrlo slaba
5	Brokolija (sve sorte)	Domaće	kg	80.00	100.00	100.00	rast	vrlo slaba
6	Celer (sve sorte)	Domaće	kg	50.00	60.00	50.00	rast	prosečna
7	Cvekla (sve sorte)	Domaće	kg	20.00	30.00	25.00	bez promene	dobra
8	Karfiol (sve sorte)	Domaće	kg	40.00	50.00	45.00	pad	dobra
9	Kej (sve sorte)	Domaće	kg	45.00	50.00	50.00	-	vrlo slaba
10	Krastavac (Kornišon)	Domaće	kg	60.00	80.00	70.00	pad	prosečna
11	Krastavac (salatar)	Domaće	kg	45.00	65.00	60.00	rast	dobra
12	Krompir (beli)	Domaće	kg	25.00	30.00	30.00	bez promene	dobra
13	Krompir (crveni)	Domaće	kg	25.00	30.00	30.00	bez promene	dobra
14	Kupus (sve sorte)	Domaće	kg	15.00	20.00	20.00	bez promene	dobra
15	Luk beli (sve sorte)	Domaće	kg	350.00	350.00	350.00	bez promene	dobra
16	Luk crni (mladi)	Domaće	vezu	20.00	20.00	20.00	pad	slaba
17	Luk crni (sve sorte)	Domaće	kg	20.00	25.00	25.00	bez promene	dobra
18	Paprika (Babura)	Domaće	kg	90.00	105.00	100.00	rast	prosečna
19	Paprika (ljuta)	Domaće	kg	70.00	100.00	80.00	rast	dobra
20	Paprika (ostala)	Domaće	kg	65.00	100.00	75.00	rast	dobra
21	Paprika (silja)	Domaće	kg	80.00	95.00	85.00	rast	vrlo slaba
22	Paradajz (chery)	Uvoz(uvoz)	kg	250.00	260.00	260.00	pad	vrlo slaba
23	Paradajz (chery)	Domaće	kg	150.00	150.00	150.00	-	vrlo slaba
24	Paradajz (sve sorte)	Domaće	kg	95.00	95.00	95.00	-	vrlo slaba
25	Paradajz (sve sorte)	Domaće	kg	65.00	80.00	75.00	rast	dobra
26	Paradajz (zeleni)	Domaće	kg	25.00	30.00	30.00	bez promene	slaba

IZVEŠTAJ ZA ŽITARICE, ULJANE KULTURE I KRMNO BILJE

* Kvalitet proizvoda je prema JUS standardima ukoliko drugačije nije naznačeno

GAZDINSTVO Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	19.00	24.00	22.00	-	dobra

MALOPRODAJA Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
					min	max	dom		
1	Kukuruz (okrunjen, prirodno sušen)	džak 50kg	Domaće	kg	22.00	24.00	23.00	-	dobra
2	Pšenica	džak 50kg	Domaće	kg	20.00	24.00	22.00	bez promene	dobra
3	Sojina sačma (44% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	60.00	70.00	65.00	bez promene	dobra
4	Stočno brašno	džak 33kg	Domaće	kg	19.00	23.00	22.00	pad	dobra
5	Suncokretova sačma (33% proteina)	džak 33kg	Domaće	kg	30.00	45.00	35.00	bez promene	slaba

PIJACA Mesto prikupljanja cena: Loznica

R.B.	Proizvod	Pakovanje	Poreklo	Jed. Mere	Cena (din)			Trend	Ponuda
min	max	dom							

MALI OGLASI

POLJOPRIVREDNA MEHANIZACIJA

- Prodajem traktor 577 novi tip sa dva para zadnjih točkova. Tel: 069/668-206.
- Kombajn Đuro Đaković za kukuruz i pšenicu. Tel: 063/200-483.
- Prodajem Vladimircu, novi tip sa jednim menjacem u dobrom stanju. Može zamena za Ferguson 533 ili 539. Prodajem setvospremac u dobrom stanju. Tel: 467-717.
- Prodajem kombajn Zmaj 143, 2004 godište sa sečkom za slamu i kukuruznim adapterom. Tel: 064/063-24-34.
- Prodajem traktor Masej Ferguson 8160 od 200ks i kombajn Nowholand 8070 sa kukuruznim adapterom. Tel: 062/451-252.
- Kombajn Zmaj 142 Sečka Heder na prodaju. Tel: 063/200-483.
- Prodajem kombajn žitni Džon Dir 950. Tel: 060/067-01-45.
- IMT 560 bez ulaganja u odličnom stanju. Gume skoro nove, registrovan, garažiran. Radio samo lagane poslove - prskanje, sejanje, baliranje, razbacivanje veštaka, košenje i transport. Te: 069/5-57-00-41.
- Prodajem traktor Ursus 355C i dvobrazni plug. Veoma povoljno. Tel: 064/976-01-93.
- Ursus C335, registrovan. Tel: 064/37-0-23-12.
- Torpedo RX 170. Traktor u dobrom stanju, za ostale informacije poziv na broj tel. Može zamena za manji traktor. Tel: 063/776-7828.
- Prodajem traktor IMT577 uz prikljucne masine, 1983 godište -5 brzina, hidraulični volan. u voznom stanju. Cena traktora 4000 evra. Tel: 069/162-52-45.
- Kombajn za berbu. Kombajn je u ispravnom stanju. Spreman je odmah za rad. Tel: 022/584-715.
- Prodajem IMT traktor godina proizvodnje 2002, prvi vlasnik, u odličnom stanju, kompresor. Tel: 064/216-61-94.
- Zetor 4911, odličan. Tel: 022/432-237.
- IMT 539, 2010. godina fabričko stanje. Tel: 069/161-77-38.
- Prodajem traktor IMT u dobrom stanju, prvi vlasnik, 1982 god, moze dogovor. Tel: 062/246-41-78.
- Traktor Ursus 904B, prednja vuča, 90 konja. Tel: 064/335-46-89.
- MTZ traktor, u odličnom stanju. Tel: 064/256-24-15.
- Pogon motora Lombardini 12KS dizel, u odličnom stanju, sve ispravno. Tel: 062/9-73-00-12.
- Na prodaju tri Rakovice. Rakovica 60, 1975. god. 2500 EUR, Rakovica 65, 1987. god, 3.500 EUR i Rakovica 65, 1989. god. 4.200 EUR. Tel: 063/531-155.

OPREMA

- Prodajem polovne delove sa traktora IMT533 star 9 godina i dvoredni Oltos špartač za kukuriz. Tel: 022/312-314 i 06-2/112-70-90.
- Prodajem traktorsku frezu IMT. Tel: 064/161-55-09.
- Prodajem sejalicu za kukuruz Bekerici četiri reda potpuno ispravn. Cena 1.000 evra. Tel: 060/670-36-60.
- Prodajem prikolicu Zmajevku, 7 tona i stado ovaca. Tel: 063/80-093-62
- Prodajem prikolicu marke Pobeda, nosivost 5 tona. Perica. Tel: 064/289-77-84.
- Prodajem tifon fi 110dužina creva 300m. Tel: 063/212-399.
- Prodajem polovne delove IMT 539 star osam godina i dvoredni Oltos špartač kukuruza. Tel: 062/112-70-90.
- Prodajem pumpu za navodnjavanje Vilager dizer u delovima. Tel: 060/584-01-83.
- Prikolica Zmaj na prodaju. Tel: 063/200-483.

VOĐENJE KNJIGOVODSTVA
POLJOPRIVREDNIM GAZDINSTVIMA
KNJIGOVODSTVENA AGENCIJA
"BILANS VM"Trg Vojvođanskih brigada BB
Sremska Mitrovica, Tel: 064/06-06-450

- Prodajem presu Welger 71 u dobrom stanju. Tel: 064/516-97-10.
- Poljomehanizacija- pocinkovani silosi, elevatori od 10-60 tona- CAS, roto i vibro selektor. Tel: 062/848-81-08.
- Kardansko Izlazno vratiло MTZ 820, 920, 1221. Tel: 064/232-18-80.
- Presa John Deere 336A u odličnom stanju, garažirana. Bez ulaganja. Proletos uradjeni komplet petljaci. Sa tanjirima, nosačima (sve novo) i remontovan klip stavljeni novi ležajevi i šine za vođenje klipa. Tel: 064/136-20-90.
- Prodajem berač Zmaj 222 ili menjam za balirku, uz doplatu. Tel: 063/825-65-14.
- Šestoredni adapter za suncokret za Deutz Fhar. Tel: 066/455-540.
- Prodajem IMT četvororedni špartač za kukuruz sa novim kutijama za dubrivo. U odličnom stanju. Tel: 066/312-736.
- Prodajem berač Zmaj 223 1988g. Tel: 063/162-06-46.
- Samoutovarna prikolica za seno. 1991 godište ima kardan i nozeve. Tel: 063/82-51-04.
- Dobro očuvan rasturivač veštačkog dubriva. Korišćen samo jednu sezonu. Tel: 063/575-040.
- Kosačica sa gnječilicom, SIP 165G, 2003 godište. Prvi vlasnik. Korišćena za sopsitvene potrebe. U ispravnom stanju. Tel: 065/514-20-55.

Prodajem John Deere kombajn 1075 H4; širina hedera 4,9 metara, bunker 5 tona, 5 slatomresa, hidropogon, sečka, klima. Cena: dogovor. Tel: 064/700-58-75

- Prikolica potpuno ispravna 5.5t nosivost metalne stranice i patos nigde nije trula ima rinfuzu sa leve strane i isput na patos tubeles gume. Tel: 065/517-92-95.
- Silo kombajn Sip. U odličnom stanju, malo korišćen. Tel: 063/544-390.
- Prodajem IMT dvobrazni plug. Tel: 066/312-736.
- Traktorska prikolica. Nosivost prikolice do 3 tone. Tel: 063/714-98-59.
- Setvospremac marke Panonija 3m širine sa 30 kom velikih s opruga većinom su sve nove i pačijim nogama samooštrećim iz radionice Hudik Temerin ima dva rotora ubaćeni novi ležajevi znači setvospremac u ekstra stanju. Tel: 061/200-32-17.
- Dvobrazni plug – Slavonac. Stanje odlično. Tel: 063/882-51-04.

Prodajem krunjač ručni, tučani. Tel: 022/685-081, 064/4615-799

- Vučena tanjirača Ferokop 40 diskova. Tel: 066/455-540.
- Rotori za drljaču u dobrom stanju, možda 2-3 ležaja zamenuti. Kupljeni zbog nadogradnje i tako ostali. Tel: 064/249-1-7-02.
- Teška drljača 5.5 metara. Nova, nekorišćena drljača 2016 god, menjam za traktor 70-100 konja. Hidraulika. Tel: 065/250-6625.
- Prodajem berač Zmaj 222 ili menjam za balirku, uz doplatu. Tel: 063/825-65-14.
- Setvospremaci prodaja. Tel: 063/832-8373 , 022/301-751.
- Na prodaju vučene i noševe V tanjirače. Tel: 069/771-651, 022/230-17-51.

Prodajemo univerzalni selektor za čišćenje zrna i semena svih poljoprivrednih kultura, cveća i ukrasnog bilja.
Tel: 063/8334-064 i 063/589-780

- Prodajem baštu površine 0,75 jutara kod Vašarišta u Šašincima 300 m od asfalta. Tel: 022/684-607 i 060/505-19-99.
- Prodajem zemlju od 8 i 6 ari blizu sela pogodno za voće, vinograd ili baštu. Tel: 063/19-39-707.
- Prodajem kuću 100m2 u Rivici sa pratećim objektima na 10 ari placa. Tel: 022/21-00-369.
- Prodajem dve njive od 8 i od 6 ari blizu sela u Kraljevcima pogodne za sve vrste voća i vinograda. Tel: 063/193-97-07.
- Prodajem kuće u Šašincima, Save Zdele 38, druga kuća Svetozara Miletića 92a, 28 ari bašte i jutro zemlje. Zainteresovani doći lično na adresu Save Zdele 38 Šašinci.
- Prodajem dvorišni stan polunamešten 48m2 u Sremskoj Mitrovici. Čukovac 6. Tel: 627-926 i 064/400-23-96.
- Prodajem neizgrađeno građevinsko zemljište, oranica, Vladimira Nazora u Šidu, 26,34 ara. Tel: 063/853-25-70.
- Prodajem u jednoj celini dve njive pored glavnog puta u Brestaću, uknjiženo, vlasnik 5h. cena 12.000 evra. Tel: 064/430-23-16.
- Prodajem 1.20.98 ha zemlje u Šašincima pored puta kod vašara. Tel: 063/72-98-463.
- Prodajem kuću u Sremskoj Rači. Kompletno renovirana. Lokal. Ogroman plac. Povoljno. Tel: 065/391-19-14.
- Prodajem 75 ari zemlje u Noćaju. Tel: 063/248-011.
- Prodajem kuću (tri celine ukupno 200m2 legalno) sa dvorištem 10 ari, pomoćnim objektima, uži centar Mitrovice. Lokacijska dozvola za gradnju. Pogodna za malu privredu i stanovanje. Tel: 063/793-172 i 022/625-380.
- Prodajem poljoprivredno zemljište u Bačincima površine 4 jutra i frtalj potes Ciglana uknjižena, cena po dogovoru. Tel: 069/128-44-20.
- Prodajem 75 ari zemlje u Noćaju. Tel: 063/248-011.
- Prodajem kuću 165m2, severno od Planinske. Tel: 062/869-98-43
- Prodajem kuću na Crvenoj česmi u Sremskoj Mitrovici, 180m2 dve stambene jedinice plus garaža. Tel: 064/173-97-16
- Prodajem kuću vikend naselje Ležimir 220m2 infrastruktura sva, plus pomoćni objekti 60m2. Tel: 069/617-722
- Prodajem 54ara zemlje Bešenovački Prnjavor atar Horvatovac. Tel: 063/152-50-00
- Prodajem plac (8.005 m2) sa kućom, objektima i ispustom za koze, vinogradom, voćnjakom i livadom na Lipovači kod Šida (prilaz sa 3 strane), ili menjam za kuću u Erdverku. Dogovor. SMS/Tel: 064/1629-737
- Prodajem kuću u Laćarku 95m2 ili menjam za stan u
- Sremskoj Mitrovici. Tel: 064/563-92-06
- Prodajem kuću u centru kod Bolnice - zameni. Tel: 064/039-18-65
- Hitno i povoljno prodajem ili izdajem kuću na sprat 90m2 sa lokalom 50m2 u Hesni, CG na gas, kaljiva peć. Prodaja 36.500 evra, izdavanje 150 evra mesečno. Tel: 064/700-59-46
- Prodajem kuću u Mariborskoj ulici Despota Stefana . Tel: 063/321-2-55
- Prodajem kuću u Šalabari Planinska ulica. 36.000 evra. Tel: 063/32-12-55
- Prodajem dve njive od 8 i od 6 ari blizu sela u Kraljevcima pogodne za sve vrste voća i vinograda. Tel: 063/193-97-07.

- Prodajem u jednoj celini dve njive pored glavnog puta u Brestaću, uknjiženo, vlasnik 5h. cena 12.000 evra. Tel: 064/430-23-16.

- Prodajem Jarku kod Sremske Mitrovice 4,5 ha obradive zemlje u komadu. Tel: 061/165-89-98.

- Prodajem baštu površine 0,75 jutara kod Vašarišta u Šašincima 300 m od asfalta. Tel: 022/684-607 i 060/505-19-99.

- Prodajem zemlju od 8 i 6 ari blizu sela pogodno za voće, vinograd ili baštu. Tel: 063/19-39-707.

- Prodajem kuću oko 200m2 na placu 6 ari, delimično nameštena, CG, parket, sanitarni čvor, automehaničarska radionica sa komorom u Laćarku. Tel: 00436606888249.

- Prodajem kuću na placu 5 ari ulica Petra Preradovića 108. Tel: 064/418-04-46 i 022/487-606.

- Prodajem 75 ari zemlje u Noćaju. Tel: 063/248-011.

- Prodajem useljivu kuću zona centar do bonice u Sremskoj Mitrovici i dva katastarski odvojena placa 5 ari 4 sobe, 3 kupatila i 2 kuhinje, 2 dnevne sobe, cena po dogovoru. Tel: 628-130 i 063/894-83-36.

- Prodajem kuću seosko domaćinstvo u dobrom stanju, Donji Petrovci. Tel: 022/627-805 i 022/628-850.

- Prodajem kuću u Ležimru odmah useljiva na 11,5ha placa, bašta – voće cena po dogovoru. Tel: 064/082-71-40 i 064/479-25-26.

Prodajem vikendicu sa šljivicom u Krčedinu sa pogledom na Dunav (vikend zona). Plac 42 ara, 220 stabala šljiva 12 godina stare, asfaltni put, trofazna struja. Cena 20.000 evra.

Mob: 063/592-235

- Prodajem plac 13,5 ari, izlaz na dve ulice Šećer Sokak. Tel: 061/635-05-18.

- Prodajem jedno jutro zemlje na izlasku iz Laćarka prema Martincima na drumu. Tel: 062/877-83-80.

- Prodajem kuću u centru, može zamena za stan. Tel: 064/240-62-54.

- Prodajem lepo očuvanu kuću od 120m2 sa baštom od 1000 m2 u Nikincima. Tel: 063/766-43-20.

- Prodajem kuću 100m2 u Rivici sa pratećim objektima na 10 ari placa. Tel: 022/21-00-369.

- Prodajem dvorišni stan polunamešten 48m2 u Sremskoj Mitrovici. Čukovac 6. Tel: 627-926 i 064/400-23-96.

- Izdajem nameštenu garsonjeru u prizemlju naselje Orao, Sremska Mitrovica. Tel: 022/624-765.

Izdajem dvosoban stan u centru Sremske Mitrovice sa daljinskim grejanjem. Tel: 064/011-32-25.

Izdajem garsonjeru u Novom Sadu u ulici Kraljevića Marka 53/25. Tel: 022/613-429.

POLJOPRIVREDNI PROIZVODI

- Prodajem domaću rakiju šljivovicu, povoljno. Tel: 661-312 i 069/388-83-99.
- Prodajem sadnice, reznice švedskog energetskog drveta, seće se posle tri godine, Gojko. Tel: 063/109-88-99.
- Prodajem mak ručno radjen. Tel: 062/135-79-16.
- Prodajem očišćen lešnik 1.00 dinara kilogram. Tel: 062/466-220.
- Prodajem čist humus od ovaca i koza urađena analiza. Tel: 060/443-20-66 i 022/443-206.

PRETPLATITE SE!!!

Godišnja pretplata 1.500,00 dinara

Svakog drugog petka na Vašu adresu
Novine za savremenu poljoprivredu

Nazovite smesta

615-200

- Prodajem rakiju šljivovicu. Tel: 022/661-312.
- Prodajem kozije mleko, sir i surutku, kućna dostava. Tel: 661-312.
- Prodajem kozije mleko sir i surutku. Tel: 022/661-312.
- Kupujem seme lubenice Mauzerke 100 komada. Tel: 062/514-005.
- Prodajem baliranu detelinu sladištena ispod krova. Tel: 063/733-88-55.
- Prodajem seme graorice, mešana grarica i zob, stočni grašak Angela. Tel: 06-3/808-61-79.
- Prodajem stočno brašno, 6 tona. Tel: 069/640-785.
- Prodajem jabuke kupljenu i gradiranu. Tel: 063/139-19-75.
- Sveža rukom brana aronija u rinfuzi. Rod 2016. Proizvedena u Srbiji. Neprskana. Organski uzgajana. 200 din/kg. Za veće količine dogovor. Tel: 063/313-691.
- Prodajem soju rod 2015. god. Tel: 06-3/581-812.
- Prodajem baliranu detelinu oko 350 kom. Tel: 022/661-004.
- Kukuruz veštački suv rod 2016. izuzetan kvalitet sa jako malo loma, sušenje na niskim temperaturama. Tel: 064/84-0-63-51.

USLUGE, POSLOVI

- Potreban radnik za rad na poljoprivrednom imanju. Ozbiljan, da nije krivično kažnjavan i da zna rukovati sa poljoprivrednim mašinama. Tačkoje potrebna i slobodna žena. Besplatan stan i hrana. Plata po dogovoru. Tel: 065/300-39-57.
- Usluge filterisanja vina i rakije. Tel: 064/29-86-253.
- Potrebna radnica za obuku i rad Fortuni foto da duži period završena srednja škola poznavanje engleskog jezika, rad na računaru. Ostaviti SV u radnji. Tel: 063/7793-172 i 022/625-380.
- Diplomirani matematičar daje časove svim uzrastima, pripremam učenike za završni i prijemni ispit. Dolazim kod Vas. Tel: 022/611-622 i 0622/617-525
- Potrebna odgovorna žena do 55 godina za pomoći pokretnoj bolesnicu 24 sata i doživotnu brigu u zamenu za konforan stan blizu centra. Tel: 064/490-45-81 i 064/490-46-22.
- Slikam portrete u svim tehnikama (olovka, pastel, ulje) prodajem slike (ulja na platnu, akvareli i druge tehnike). Tel: 062/971-37-52.
- Potrebna nezaposlena žena do 55 godina za doživotnu brigu pokretne bolesnice 62 godine u zamenu za super konforan stan blizu centra. Tel: 064/490-45-81 i 064/490-46-22.
- Časovi matematike za osnovce i srednjoškolce. Nebojša. Tel: 065/39-11-914.

DOMAĆE ŽIVOTINJE

- Prodajem kravu crno beli holštajn, stena. Tel: 069/668-206.
- Prodajem četvoro jarića. Tel: 064/030-29-96.
- Prodajem dva bela pulina. Tel: 060/5-84-01-83.
- Prodajem dva jarca. Tel: 661-312.
- Prodajem tri krave umatičene friške muzare idu u pašu, Susek. Tel: 021/878-0-25.
- Prodajem 13 koza starosti od 1-3 godine daju do 3 litre mleka. Tel: 064/123-96-41.
- Prodajem 20 jarića stare mesec dana. Tel: 064/123-96-41.
- Prodajem krave rase holštajn, farma od 35 grla, krave su umaticene. Tel: 064/0-69-13-62.
- Prodajem mangulicu drugopraskinju sa pet prasića. Tel: 064/239-46-62.
- 5 svinja, od 100 do 200 kila žive vase stare oko 8 meseci, organski hranjene, bez koncentrata aditiva i hemije. Hranjene koprovim, jecmom, ovasom, kukuruzom i tritikalom. Tel: 062/177-32-37.
- Hitno prodajem sjarne koze, 5 sjarnih koza i 1 Jarca za priplod od 15 meseci. Ukupno 500 EUR. Može dogovor. Tel: 061/299-11-25.
- Prodajem dva muška teleta za 900 EUR. Za više informacija pozvati. Tel: 060/316-58-90.
- Na prodaju tovne svinje, težine 100-170kg. Tel: 062/767-090.
- Prodajem prasiće od 20-25kg i jaganjice od 25-30kg. Tel: 064/183-70-22.
- Prodajem kobilu ždrebnu lipicanerku, može zamena za auto do 1600 EUR. Tel: 062/194-73-65.

SREMSKA POLJOPRIVREDNA

• Sa "Sremskom poljoprivredom" na sremskim poljima, farmama i vašim gazdinstvima

• „Sremska poljoprivreda“ svakog drugog petka na kioscima i u pretplati na vašu adresu

• Kako da unapredite sopstveni agrobiznis
– kako do boljih priloga na vašim poljima, kako do profitabilnog uzgoja na vašim farmama...

• Dragoceni saveti eminentnih stručnjaka, samo u vašoj „Sremskoj poljoprivredi“

SREMSKA POLJOPRIVREDNA

MARKETING

Tel/fax 022/610-496

Mob: 063/8526-021

E-mail: poljoprivreda@sremskenvine.co.rs

VOĐENJE KNJIGOVODSTVA POLJOPRIVREDNIM GAZDINSTVIMA

KNJIGOVODSTVENA AGENCIJA "KURIR-2"

Trg Vojvođanskih brigada BB
Sremska Mitrovica, Tel: 063/404-950

MOTORNA VOZILA

- Prodajem 2 ovce (Cigaje) stare 3 godine (cca 60kg) po ceni od 100,00 rsd/kg i 3 ženska jagnjetina (Cigaje) stara 3 meseca (cca 30kg) po ceni od 300,00 rsd/kg. Tel: 064/871-10-59.
- Jarac starosti 6 meseci, odličnog porekla. Rasa alpina. Neumatičen. Tel: 064/198-76-15.
- Prodajem ovce, najviše texel. Od texela ima 2 ovna, 8 ženki, 2 šljedežanke, 3 muška jagnjetina. Takodje prodajem i šarole, od kojih imam 2 ovce i jedno jagnje. Pored šarolea, prodajem i dve ovce vinterberg, jedna ovca je melez vinterberga i šarolea i dve šljedežanke, melezi vinterberg i texel. Tel: 060/720-06-08.
- Na prodaju jaganjci za klanje, od 25 do 35 kg. Tel: 065/254-04-32.
- Prodajem kravu sa ženskim teletom 25 do 30 litera mleka, i 6 meseci steonu junicu. Tel: 064/140-12-26.
- Prodajem tri koze francuska alpina, dva jarcia, četiri jareta, koze daju 10l mleka dnevno, jarac od jedne godine, francuska alpina od dve, nemačka alpina. Tel: 065/853-43-17.
- DULEX TIM doo vršimo otkup svinja u klasi ovaca, junadi i teladi – najpovoljnije cene. Informacije telefonim: 069/773-784.

PLASTENICI, STAKLENICI

- Prodajem pocinkovani plastenik 30x5m. Tel: 066/312-736.

- Na prodaju dve duvanske sušare svaka po 60 rama na gas, sadilica 4 reda za duvan (obična) i plastenik dužine 30m x 8m. Tel: 063/832-35-70.

- Prodajem prikolicu sa 40 košnicama, AŽ Standard, 800 ožičenih ramova, 4 nukleusa.. Tel: 061/174-21-46.

PČELARSTVO

- Prodajem 18 pčelinjih društava na po 10 LR ramova i 5 pčelinjih društava na po 2 Fararova nastavka. Pčele se mogu videti i pregledati. Tel: 022/673-447.

- Prodajem 15 košnicu Rodna Voja sa društvinama, na tri nastavka. Cena po dogovoru. Tel: 022/487-049.

- Podajem 10 pčelinjih društava UAŽ standard košnicama, smeštenih u demontažni paviljon. Cena po dogovoru. Tel: 064/227-28-71.

KUĆNI LJUBIMCI

- Na prodaju čistokrvni hajkom kunići svih uzrasta od mesec dana pa do odraslih mužjaka i ženki za priplod. Tel: 063/564-166.

- Na prodaju prošlogodišnje kokinkine. Tel: 061/215-45-94.

- Leghorn. Petao i 4 koke. Tel: 064/12-8-10-72.

- Hajkom i panon beli kunići, starosti mesec dana, cena je po mesecu starosti. Tel: 064/128-10-72 i 061/623-90-24.

RAZNO

- Otkupljujem vunu Cigaje, Pramenke, Vitenberg, Ilde france. Tel: 022/443-206 i 060/44-32-066

- Prodajem Euro kuku za Astru G. Tel: 060/661-21-81.

- Prodajem tuje za živu ogradu. Tel: 022/557-630 i 063/703-44-54.

- Silo čelije 45t, vaga, pakerica 5-50 kg na prodaju. Tel: 063/200-483.

- Prodajem dva ručno rađena inkubatora kapaciteta 60 i 120 jaja, vrlo povoljno. Tel: 064/214-64-59.

- Prodajem krunjač, prekrupač Odžački, vagu Libela Celje, meri 300 kg u odličnom stanju, poljoprivredno etno i drugu antiku za salade i etno kuće. Tel: 063/19-39-707.

- Prodajem hladnjaku za mleko od 13-1600 litar, prikolicu Dojčfar sa 23 noža i sejaciču za žito od 2,5 metra. Tel: 00/385-915-105-461.

- Prodajem krunjač sa 4 rupe, velikog kapaciteta 6t na sat.

- Prodajem sadnice, reznice švedskog energetskog drveta. Seče se posle tri godine. Gojko: Tel: 063/109-88-99.

- Biljne kapi divljeg krastavca Ecballium elaterium, pomoćno sredstvo za čišćenje sinusa. Tel: 061/289-11-56.

- Prodajem krunjač veliki Čakovec, 20 tona na kardan sa elevatorom za šepurike. Sve u radnom stanju, cena po dogovoru. Tel: 064/277-13-05

- Prodajem kavez za koke nosilje tacnaš, automatske pojlice, cena 240 evra. Tel: 063/771-68-64

- Prodajem frižider na butan, prekrupačnel uredaj za kontrolu svetla. Tel: 631-320.

Roloplast Mošić

- Prodajem 500kg plavog kameha Zorka Šabac kristal, cena 330 dinara/kg za povratile i vinogradare. Za Poljoprotekte popust 10 posto na celu količinu. Tel: 063/611-257 i 015/774-15-86 Ljuban

- Prodajem bagremove stubove rezane, polovne, cena 250 dinara, Kuzmin. Tel: 063/779-90-66.

- Prodajem krunjač prekrupač, Poljostroj Odžaci i vagu Libela Celje 300 kg. Tel: 063/193-97-07

**OSIGURAJTE VAŠE
USEVE I PLODOVE
u kompaniji sa tradicijom
dugom 200 godina!**

Tel: 064/4615-799

- Prodajem presu Kveč, Kolečke, plug, držaću, branu sve za Salaše i Etno kuće. Tel: 063/193-97-07.

- Prodajem kazan za rakiju 180 litara sa mesacem loziste skoro novo. Tel: 063/816-4750.

- Mašina za krunjenje i mlevenje kukuruza "Odžaci" u odličnom stanju. Tel: 064/987-13-06.

- Na prodaju krunjač prekrupač Odžaci u dobrom stanju. Tel: 064/573-04-47.

- Krunjač/prekrupač Lifam u ispravnom i veoma dobrom stanju. Tel: 064/573-04-47.

- Bosch pumpa za traktor Rikard Bencic Rijeka. Neispitana. Mislim da je ispravna. Tel: 064/810-72-58

- Nova muzilica diva garancija godinu dana, saljemo na kucnu adresu. Tel: 062/555-178.

- Prodajem kazan za rakiju 180 litara sa mesacem loziste skoro novo. Tel: 063/816-4750.

- Krunjač za kukuruz, trofazni 3kW, bubanj širine 400mm. Tel: 022/476-092.

- Prodajem krunjač sa 4 rupe, velikog kapaciteta 6t na sat. Pogon motora Lombardini 12KS dizel, u odličnom stanju, sve ispravno. Spreman za rad. Tel: 062/973-00-12.

- Kupujem razne elektromotore, ručni i električni alat, raznu gradevinsku i poljoopremu, tanjirače, prekrupače, krunjače, šrafštuke, vinte, poljoprivrednu, etno i drugu antiku, butan boce i prodaja aluminijske lamperije i limova za pokrivanje. Tel: 061/11-38-356.

- Prodajem gramofonske ploče longej, singlice narodne, zabavne i strane muzike. Tel: 063/80-70-116.

- Izdajem garažu u naselju Matije Hude u Sremskoj Mitrovici. Tel: 022/622-355.

- Prodajem peć na čvrsto gorivo i manju peć na plin. Tel: 627-761.

- Prodajem balkonska vrata 210dž80 vakum staklo, Slovenijes. Tel: 060/325-24-77 i 022/568.

- OSB ploče za podačavanje krovova. Cena 296din/m2. Prevoz na adresu kupca. Tel: 062/437-236.

- Prodajem parket j

GRGUREVCI • PORODICA BUKVIĆ PROIZVODI ZAČINSKO BILJE I BAVI SE PIROGRAFIJOM

Od začinskog bilja do ikona

Nakon više godina „svaštarenja“, Bukvići gaje začinsko bilje i opredelili su se za ovaj posao jer nije zahtevan, a bilje je veoma tražen proizvod - Njihov hobi je crtanje na drvetu metodom pirografije

Kseniju i Gorana Bukvića iz Grgurevaca upoznali smo u Laćarku, na manifestaciji Šaren sajam „Kujnica na šoru“, koja je okupila mnogobrojne proizvodnjače hrane, kućnih potrepština, zimnice, ukrasa i nakita i proizvodnjače etno - robe iz Srema, Vojvodine i Srbije. Među belim šatorima u centru sela oni su bili, ako ne jedini, onda jedni od retkih, koji su doneli u Laćarak saksije sa začinskim biljem. Doneli su i još nešto na prodaju – ikone na drvetu izradjene pirografijom koje pravi glava porodice Goran Bukvić.

Ali, prednost dajemo začinskom bilju. Bukvići se tom proizvodnjom bave u svojoj bašti već dve godine, a prodaju bilje na pijacama, vašarima i

Goran i Ksenija Bukvić iz Grgurevaca

na manifestacijama poput ove u Laćarku. Zarada im i nije toliko bitna jer je još važnije da upoznaju druge ljude sličnih sklonosti i razmenjuju iskustva.

Ksenija i Goran pričaju kako su se na proizvodnju začinskog bilja odlučili po ugledu na jednog svog prijatelja koji ga gaji mnogo duže. Odlučili su se za začinsko bilje jer to nije zahtevan posao, a primetili su da to bilje domaće proizvodnje narod sve više kupuje.

- Idemo na vašare, prodajemo naše proizvode, nije nam naporno kada se organizujemo, ali ne sedimo kod kuće. Bilje gajimo većinom u saksijama, imamo 15 vrsta začina i to su: ruzmarin, lavanda,

smilje, žalfija, majčina dušica, nana, bosiljak i nekoliko vrsta pelina – objašnjava Ksenija.

Kad god imaju priliku Bukvići koriste svoje bilje za čajeve, imaju u svom assortimanu i limetu koja ima miris limuna, a tu je još matičnjak, koji je višegodišnja biljka.

- Imamo u proizvodnji i nekoliko vrsta sitnih paprika, sezonskih. Neke ih kupuje za ukras, neko za jelo. Kad me pitaju što preporučujem za kupovinu, odgovaram da kupe od svega malo. Cene nisu visoke. Evo, saksija ruzmarina je od 150 do 250 dinara, zavisi od veličine – hvali svoju robu Kseniju i dodaje kako su lavanda i smilje iste cene, a vlašac, majčina dušica i origano još jeftiniji.

Začinsko bilje u saksijama

Dok se supruga uglavnom bavi proizvodnjom i prodajom začinskog bilja suprug Goran obraduje drvo. Doneo je na sajam u Laćarku dvadesetak ikona uradjenih pirografijom. Dok radi, kaže, odmara se, opušta se, dobija volju za stvaranjem i radom

- Moj hobi je pirografia i u tom stilu radim ikone. To je stil rada paljenjem drveta. Taj rad je meni odmor, odmaranje nerava. Od toga ne živimo, ali nemamo ni stalan posao, a za opstanak se borimo kako znamo i umemo – kaže Goran.

Od kukanja nema ništa, već se treba uzdati u rad i stvaralaštvo, pričaju Bukvići. Oni idu na vašare kad god mogu, nemaju neka posebna pravila, već im finansijske mogućnosti opredeljuju gde će prodavati svoje proizvode. Zarada je zarada, ako ne curi – kapljace, poručuje Goran Bukvić i hvata se svojih ikonica i na drvetu objašnjavajući slučajnim i namernim prolaznicima šta crtež znači i kako se izrađuje.

S. Đaković

Ikonе radjene pirografijom

NAUKA U PRAKSI

Anglonormanski pastuv Nonius

Postojalo je ukupno četiri linije Noniusa od kojih su tri linije bile na teritoriji bivše Jugoslavije i jedna linija u Mađarskoj. U Srbiji u današnje vreme linije Noniusa postoje na ergeli Karađorđevo kod Bačke Palanke

Piše: Prof.dr Miroslav Milić

Posle pregleda istorijskog razvoja i nastanka konja kao vrste, trebalo bi se upoznati sa nekim međusobnim vezama između genetike, upotrebe konja i primenjene selekcije i razvoja pojedinih tipova ili rasa. Postoje određene razlike u građi tela, zavisno od rase kojoj životinja pripada. Međusobni odnosi, dužina i proporcije pojedinih kostiju tela su faktori koji uslovjavaju najbitnije razlike u tipu konja. Struktura kostura je primarni biološki faktor koji uslovjava da svaka rasa izgleda drugačije. Odnosi između kostiju skeleta, kao i karakteristika rase nastali su u dugom procesu selekcije bilo pod uticajem prirodnih uslova ili pod uticajem sмиšljenih uzgajivačkih mera čoveka.

Nonius je rasa konja koja je dobila ime po njenom osnivaču tj. po osnivaču rase anglonormanskog pastuva čije je ime bilo Nonius. Ovaj pastuv oždreblijen je u Normandiji 1810. godine od oca Oriona, engleskog puno-

krvnjaka i majke (kobile) iz Normandije. Ovog pastuva u vreme napoleonskih ratova 1815. godine zarobili su austrijski vojnici kod Lajpciga i smestili ga u mađarsku ergelu Mezohedeš. Na ovoj ergeli bio je pripuštan na kobile različitih rasa (arapske, lipicanske, engleske i druge) i davao je vrlo dobro potomstvo. Zbog dobrih naslednih osobina ovaj pastuv bio je u priplodu pune dvadeset i dve godine.

Sinovi ovog pastuva takođe su dobijali ime Nonius stim što se svakom imenu dodavao i rimski broj koji je označavao red ždreibljenja podmlatka (Nonius I, Nonius II, Nonius III itd.) a začetnik ove rase je imao ime Nonius Senior.

Postojalo je ukupno četiri linije Noniusa od kojih su tri linije bile na teritoriji bivše Jugoslavije i jedna linija u Mađarskoj. U Srbiji u današnje vreme linije Noniusa postoje na ergeli Karađorđevo kod Bačke Palanke.

Posle I svetskog rata rad na uzgoju ove rase u Jugoslaviji odvijao se u

Nonius konji su poznati po svojoj velikoj sposobnosti i spremnosti za rad, kako u zaprezi tako i pod sedlom

privatnim ergelama od kojih je najveća bila ergela grofa Elulta u Grabovu kod Vukovara. Prva državna ergela noniusa osnovana je 1920. godine u Karađorđevu. Takođe ergele Stančić 1927. godine i kasnije i ergela Lipik, koje su uzgajale lipicanere uvođe u uzgoj noniusa.

U pogledu telesne građe nonius je sive polovine dvadesetog veka bio pravi poljoprivredni konj. Glava mu je malo grublja sa blagom konveksnošću nosne linije, vrat srednje dug, snažan i muskulozan sa dobrim prelazom na trup na koji je srednje visoko nasađen. Greben je visok i dug, dok su mu leđa široka i ravna, spoj kratak i zbijen. Sapi su ravne ili malo kose. Stav nogu je pravilan sa dobro

izraženim zglobovima i kratkim i čvrstim cevanicama i velikim kopitama, a hodovi su niski i veoma izdašni. Prsa su duboka i široka.

Do razdoblja između dva svetska rata razlikovala su se dva tipa noniusa i to mali i veliki nonius. Mali nonius je na grebenu bio visok 155 – 165 cm. Ovaj tip noniusa imao je više krvi engleskog punokrvnjaka i bio je življeg temperamenta, dok je veliki nonius bio visine 165-175 cm imao je više krvi anglonormanskog konja i bio je manje temperamentan. Od sredine dvadesetog veka u Mađarskoj se uzgaja samo jedan tip noniusa sa tendencijom da se stvari dobar sportski tip konja.

Boje kod noniusa su isključivo tamne. Više dorata i vrana, a manje

alata. Zbog čvrstoće kostura, snažnih mišića, dobrih hodova iobre čudi bio je cenjen kao najprikladniji konj za armiju i poljoprivredu. Rad je obavljan na mekom terenu, uglavnom u koraku. S napretkom mehanizacije u vojsci i poljoprivredi upotreba za ove svrhe se znatno smanjila.

Nonius konji su poznati po svojoj velikoj sposobnosti i spremnosti za rad, kako u zaprezi tako i pod sedlom. Pored toga su veoma izdržljivi pa se zbog toga koriste u endjuranskim takmičenjima i zaprežnom sportu. Nonius je dosta sporiji od laksih konja pa se stoga ne koristi u dresurnom jahanju i skakanju preko prepona.

Danas ih ima najviše u Mađarskoj, ali se mogu naći i po celoj istočnoj Evropi, a kod nas u Vojvodini (jedina ergela koja ga ima je Karađorđevo).

Telesne mere našeg noniusa u proseku su:

	kobile	pastuvi
visina grebena	160 cm	168 cm
obim gudi	185 cm	195 cm
dubina grudi	74 cm	77 cm
obim cevanice	20,5 cm	22 cm